

Lübnan Tezkereleri Üzerinden Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katılım Motivasyonlarına Yönelik Bir İnceleme*

An Analysis on the Motivations of Türkiye's Participation
in Peace Support Operations via Lebanon Bills

Fatih AKGÜL**

Öz

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) yurt dışında kullanılması teklifleri olarak hükümet tezkereleri, kimi zaman rutin bir Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) işlemi olarak yürütülmekte kimi zaman da toplumun tüm kesimlerince günlerce tartışılmakta, hatta siyasi krizlere neden olabilmektedir. Özellikle tartışılabilir tezkereler; ulusal güvenlik ve dış politika açısından hayati kararlara veya Türk siyasal hayatındaki dönem noktalarına dönüşebilmekte, aynı zamanda Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına (BDH) katılım politikalarına ilişkin önemli ipuçları verebilmektedir. Bu makalenin amacı; literatür taraması ve içerik analizi yöntemlerinden ve sosyal inşacı yaklaşımdan yararlanarak, United Nations Interim Force in Lebanon-II (UNIFIL-II) katılımı örneği üzerinden, tezkerelerin ve dolayısıyla BDH'na katılım kararlarının arkasındaki karmaşık yapı ve etkenleri ortaya koymak ve Türkiye'nin BDH'na katılımlarındaki temel motivasyonlarının neler olduğuna ilişkin çıkarımlarda bulunmaktır. Makale; Türkiye'nin BM Lübnan misyonuna katılımında başlangıçta dış faktörlerin etkili olduğunu, fakat sonraki yıllarda iç motivasyonların daha etkili hale geldiğini, hem söylem hem de eylemlere yansıyan bu değişimin ise sosyal inşacı yaklaşımla daha iyi açıklanabileceğini iddia etmektedir. Bunun yanında, çok girdili ve hassas dengeler üzerine kurulu katılım kararlarının iç siyaset konusu haline geldiğinde yanlış yönlendirme ve tehlikeli ayrışmalara da yol açabildiği görülmektedir.

* Çalışma, yazarın İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığı "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Birleşmiş Milletler Tarafından Gerçekleştirilen Müdahalelere Türkiye'nin Katılım Ölçüt ve Politikalarının Analizi" isimli yayımlanmamış doktora tezinin bir bölümünün kısaltılması ile oluşturulmuştur.

** Dr., Albay, Gnkur. MEBS ve Siber Savunma Komutanlığı, Çankaya, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0001-9861-9378, e-posta: stratejist99@yahoo.com.tr.

Geliş Tarihi / Submitted: 02.02.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 30.05.2022

Anahtar kelimeler: Tezkere, TBMM, Barışı Destekleme Harekâtları, UNIFIL-II.

Abstract

As proposals for sending military troops abroad, government bills sometimes proceed as routine works of the Grand National Assembly of Türkiye (GNAT), but other times they may be widely debated by all segments of society and even cause political crises. Particularly controversial bills may not only turn into vital national security and foreign policy decisions but also may give significant clues regarding Turkish peacekeeping policies. By examining the UNIFIL-II participation as a case study via literature review, content analysis method, and social constructivism perspective, this article aims, on the one hand, to present the complicated structure and factors behind the bills and their decision-making processes and, on the other hand, to infer the basic motivations of Türkiye in participating peace support operations. The article asserts that the initial participation decision for Lebanon Mission was mostly affected by external factors, yet domestic motivations have become more influential in the following years and this change in the discourse and the implementation can be explained better from the perspective of social constructivism. Moreover, it is also seen that when bills, which have multiple-input and delicate decision-making mechanisms, become subjects of internal affairs, they are likely to cause misunderstandings and dangerous schisms.

Keywords: Bill, Grand National Assembly of Türkiye, Peace Support Operations, UNIFIL-II.

Giriş

Günümüzde daha çok askerlikle ilişkilendirilen Arapça kökenli “tezkere” sözcüğü, pusula veya bir iş için izin verildiğini bildiren resmî kâğıt anlamına gelmektedir.¹ En yaygın kullanımıyla tezkere; Anayasa’nın 92’nci maddesi uyarınca, TSK’nin ülke dışında kullanılması veya yabancı ülke askerlerinin Türkiye’ye davet edilmesi amacıyla TBMM’ye sunulan hükümet teklifleridir. Genellikle bir dış tehdide karşı alınacak tedbirleri veya Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) ya da üyesi olunan uluslararası güvenlik örgütlerince başlatılan BDH’na katılımın ana esaslarını belirleyen tezkere metinleri, Dışişleri Bakanlığı’nca diğer

¹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>, erişim 23.11.2021.

kurumlarla koordineli olarak hazırlanmakta, TBMM'de kabul edildiği takdirde kanun hükmü kazanmaktadır.

Oldukça çeşitli ve karmaşık iç ve dış girdilerin etkisiyle hazırlanan tezkereler, kimi zaman rutin bir işlem olarak TBMM'den geçmekte ve medyada haber konusu bile yapılmamakta kimi zaman ise toplumun tüm kesimlerince günlerce tartışılmakta, hatta siyasi krizlere yol açabilmektedir. Ulusal güvenlik ve dış politika açısından hayati önemdeki karar teklifleri olan tezkereler, onaylansın veya reddedilsin uzun yıllar hissedilecek sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin, 1 Mart 2003'de ABD askerlerinin Türkiye'de TSK'nin ise Irak'ta konuşlanmasına izin veren tezkerenin TBMM'den geçmemesi ve ABD'nin o dönemden itibaren Türkiye yerine Irak'taki Kürt unsurlarla iş birliği yapmaya başlaması bugün bile tartışılan konulardan biridir. Benzer bir tartışma, Irak ve Suriye'de TSK unsurlarının kullanımını öngören Ekim 2021 ayındaki tezkere görüşmelerinde yaşanmış, uzayan tartışmalar içerisinde taraflar birbirlerini vatana ihanetle bile suçlamışlardır. Bu bakımdan; özellikle tartışmalı tezkerelerin incelenmesi, Türk siyasi hayatından bir kesitin alınarak, o dönemin siyasi aktörlerinin güvenliğe ve uluslararası ilişkilere bakış açısını, dönemin gündemini ve bunlarda yıllar içerisindeki değişimi inceleme imkânı sağlamakta, bunun yanında dış güvenlikle iç politikanın çakışma noktalarından çarpıcı örnekler sunabilmektedir.

Tezkereler; TSK'nin yurt dışında kullanılmasının tüm durumlarını kapsadığından her tezkerenin BDH'na katılım anlamına gelmeyeceği, fakat her BDH'na katılımın bir tezkereyle başlayacağı söylenebilir. Bununla birlikte; tezkerelerin TSK'nin BDH katılımlarına ilişkin karar mekanizmasının tam merkezinde bulunması, BDH katılım politikalarının incelenmesi için öncelikle bunlara yönelik tezkere metin ve tartışmalarına odaklanmayı gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede makalede; standart bir BM onaylı BDH özelliği taşıyan, aynı zamanda yukarıda değinilen tartışma ve ayrışmayı da tüm boyutlarıyla yansıtan Türkiye'nin BM Lübnan Geçici Gücü (*United Nations Interim Force in Lebanon-UNIFIL-II*) misyonuna katılımının 2006-2013 yılları arasındaki süreci tezkere kararları üzerinden ele alınacaktır. Bu bağlamda; ilk bölümde akademik yazında Türkiye'nin BDH'na katılım politikaları ve temel motivasyonlarına ilişkin yapılan çalışmalar gözden geçirilecek, daha sonra söz konusu yazında daha az yer bulduğu değerlendirilen sosyal inşacı yaklaşımın ülkelerin BDH'na

katılımlarına nasıl baktığı ele alınacaktır. Aynı bölümün sonunda, Türkiye'nin BDH katılım öngören hükûmet tezkerelerinin hazırlama ve onaylama sürecindeki temel aktör ve etmenler bir araya getirilerek bir analiz şablonu oluşturulacaktır. İkinci bölümde, bu şablon üzerinden önce kısaca Lübnan tezkeresi öncesi dış ve iç etkenlerle ana aktörlerin görüşleri, daha sonra tezkere metinleri ve TBMM'deki karar oturumları incelenecektir. Üçüncü bölümde, elde edilen bulgular içerik analizi yöntemiyle tartışılarak teorik çerçevede ortaya konulan etken ve motivasyonlarla karşılaştırılacaktır. Son bölümde ise Türkiye'nin UNIFIL-II misyonuna katılımında hangi motivasyonların daha etkili olduğuna ve genel olarak Türkiye'nin BDH katılım politikalarına ilişkin çıkarım ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

1. Türkiye'nin BDH'na Katılım Politikaları ve Tezkere Karar Mekanizması

1.1. Türkiye'nin BDH'na Katılım Ölçüt ve Motivasyonlarına İlişkin Çalışmalar

Hatırlanacağı üzere Türkiye; 1950 yılındaki Kore Savaşı dışında hiçbir askerî müdahaleye katılmamış ve 1974'teki Kıbrıs Harekâtı haricinde yurt dışına asker göndermemişken, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle radikal bir değişikliğe giderek BM ve NATO misyonlarının önemli aktörlerinden biri haline gelmiştir. Buna karşın güvenlik yazını incelendiğinde, gerek bu değişimin nedenlerini gerekse Türkiye'nin BDH'na artan bu katılımlarındaki temel ölçüt ve motivasyonlarını inceleyen çalışmaların nispeten sınırlı sayıda olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmalarda ise çoğunlukla Türkiye'nin BDH'na katılımlarına genel veya bölgesel dış politika analizlerinin içerisinde değinildiği ve söz konusu katılımların genellikle uygulanan dış politikanın bir izdüşümü veya enstrümanı olarak kabul edildiği görülmektedir. Dolayısıyla, Türk Dış Politikası (TDP) analizinde kullanılan teorik perspektif BDH katılımlarındaki motivasyonları anlamada da kullanılmıştır. Örneğin Türkiye'nin 1990'lardaki dış politikasını neoliberal perspektiften inceleyen çalışmalar, bu dönemdeki katılım motivasyonlarını Batı Bloğu'na bağlılık, kolektif güvenliğe ve küresel istikrara katkı veya uluslararası örgütlerde etkinliği artırma gibi noktalarda aramışlardır.

Bu çerçevede; Türkiye'nin BDH'na katılmasındaki amaç veya motivasyonlarının neler olabileceği sorusuna verilen cevapları, TDP'ndeki süreklilik ve değişim unsurlarını da yansıtacak şekilde üç gruba ayırmak mümkündür. Birinci grubu, Türkiye'nin BDH'na katılımında başta ABD olmak üzere Batı ülkeleriyle ilişkilerini ve yukarıda zikredilen neoliberal unsurların etkisini önceleyen çalışmalar oluşturmaktadır.² Hatırlanacağı üzere Türkiye; Soğuk Savaş'ın bitmesiyle coğrafi, tarihî, ekonomik ve toplumsal açıdan aynı anda birçok bölgenin parçası olduğu kabul ederek çok bölgeli ve çok yönlü dış politika kavramlarını tartışmaya başlamıştır. Çünkü Sovyetler Birliği'nin ortadan kalkması; bir yandan NATO'nun artık işlevini yitirdiği ve bir kanat ülke olarak Türkiye'nin stratejik öneminin azaldığı yönünde bir algının ortaya çıkmasına, diğer yandan Türkiye ile ABD ve Avrupa Birliği'nin (AB) güvenlik anlayışlarının giderek farklılaşmasına yol açmıştır.³ Bir bakıma, daha önce Batı bloğunun güçlü bir unsuru olan Türkiye, bir anda sorunlu çevresiyle bir güvenlik yükü veya "güvenlik tüketicisi" olarak görülmeye başlanmıştır. Tam da bu noktada; AB'nin çözüm üretmekte zorlandığı Bosna Hersek, Arnavutluk ve Kosova gibi kriz bölgelerine 1990'lardaki başarılı katkıları, Türkiye'yi yeniden oyunun içine sokmuş ve güvenlik üreten bölgesel bir güç olarak AB ile ilişkilerinin yeni bir boyut kazanmasına neden olmuştur.⁴ Bir başka deyişle Türkiye; Soğuk Savaş sonrasında oluşan yeni ortama uyum sürecinde BM ve NATO'nun askerî müdahalelerini araçsallaştırarak bölgesinde barış ve istikrara yaptığı katkıyı ön plana çıkarmıştır. Aynı motivasyon, 2000'lerde bu kez ABD'nin etkisiyle daha farklı bölgelerdeki katılımlara

² Örneğin Ali L. Karaosmanoğlu, "The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey", *Journal of International Affairs*, 54:1, 2000; Tarık Oğuzlu, "Turkey and the European Union: The Security Dimension", *Contemporary Security Policy*, 23:3, 2002; Uğur Güngör, "United Nations Peace Operations and the Motivations that Lie at the Root of Turkey's Involvement", *Center for Strategic Research*, Paper No.11, July 2015. <http://sam.gov.tr/tr/the-united-nations-peace-operations-and-motivations-at-the-roots-of-turkeys-involvement/>, erişim 12.01.2016.

³ Gün Kut, "Türk Dış Politikasında Çok Yönlülüğün Yakın Tarihi: Soğuk Savaş Sonrası Devamlılık ve Değişim", *Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu*, 06 Haziran 2011, <http://www.dispolitikaforumu.com/wp-content/uploads/2019/03/TurkDisPolitikas%C4%B1ndaCokYonlulugunTarihi.pdf>, erişim 12.08.2014, s. 5.

⁴ Güngör, "United Nations", s. 28-30.

yansımış; Afganistan, Lübnan, Libya ve Somali Harekâtlarına bir yandan Batı ile iş birliğinin diğer yandan çok yönlü yeni dış politikanın bir parçası olarak aktif katılım sağlanmıştır.⁵

İkinci grup açıklamalar ise Türkiye'nin BDH politikalarında ve katılım motivasyonlarında genel olarak güç veya denge arayışını, katılımlarla bölgesel politikaların manevra ve etki alanını genişletmeyi ve Batı'yla ilişkilerde pazarlık gücü elde etme boyutlarını ön plana çıkarmaktadır. Bu açıklamalara göre Türkiye; 2000'lerden itibaren siyasi ve ekonomik istikrarını sağlayarak giderek artan biçimde bölgesinde lider bir küresel aktör haline gelmeyi amaçlayan bir dış politika değişikliğine gitmiştir ve BDH'na aktif katılım da ulusal çıkarların ve "yükselen güç" kimliğinin inşasında önemli bir işlev görmektedir.⁶ Çünkü BDH'na katılımlar, Türkiye'nin özellikle eski Osmanlı coğrafyasında bir "uluslararası aktör" ve "bölgesel güç" olarak hareket etmesinin meşru, uluslararası hukuk uygun ve uluslararası dayanışmayı destekleyen bir yöntemidir.⁷ Diğer taraftan BDH'nın, büyük devletlerin etki alanlarını genişletmek, büyük aktörler arasında dengeyi sağlamak, krizlerin daha büyük bölgelere yayılmasını veya geniş çaplı savaflara dönüşmesini önlemek amacıyla kullanıldığı da ifade edilmektedir.⁸ Bu bakış açısıyla yaklaşıldığında; Türkiye'nin 1990'lardaki Balkanlar ağırlıklı BDH katılımlarının Yunanistan ve Sırbistan'ı, 2000'li yıllardaki katılımlarının ise Rusya ve diğer bölgesel güçleri dengeleme stratejisinin bir parçası olarak görülebileceği, dolayısıyla tüm katılımların mutlaka güvenlik ve ulusal çıkar boyutlarının olacağı kabul edilmektedir.⁹

Üçüncü grup olarak, güncel dış politikadan bağımsız olan ve katılım politikalarında süreklilik arz eden unsurlara yönelik açıklamalara

⁵ Kut, "Türk Dış Politikasında", s. 24-33.

⁶ Şaban Kardaş, "Turkey: Redrawing the Middle East Map or Building Sandcastles?", *Middle East Policy*, 16:1, Spring 2010, s. 118-128; Nil Şatana, "UN Peacekeeping and Turkey", Paul D. Williams ve Alex Bellamy (eds.), *Providing Peacekeepers: The Politics, Challenges and Future of United Nations Peacekeeping Contributions*, Oxford, Oxford University Press, February 2013, s. 368-375.

⁷ Gökhan Koçer, "Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkıları", *Uluslararası İlişkiler*, 3:11, Güz 2006, s. 59.

⁸ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, 84. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2013, s. 225-231.

⁹ Güngör, "United Nations", s. 30.

değinilebilir. Bu kapsamda ilk olarak; Türkiye'nin ulusal çıkarları ve güvenliği söz konusu olduğunda NATO ve AB şemsiyesi altındaki BDH'nı tercih ettiği, bu çerçeve sağlanabildiğinde komşu bölgelere, Müslüman ülkelere ve eski Osmanlı topraklarındaki harekâtlara öncelik verdiği ve bunlara çok daha etkin ve büyük kuvvetlerle (ortalama 500-1000 personel) katıldığı tespit edilmektedir. İlgili alanı dışındaki BM misyonlarına ise uluslararası iş birliğine ve sisteme bağlılığını veya acı çekenlere karşı duyduğu sempatiyi gösterme amaçlarıyla sembolik seviyede (ortalama 5-10 uzman veya gözlemci personel) katılım sağlanmaktadır.¹⁰ Ancak sembolik katılımların da Türkiye'nin 2009'da Afrika ve Orta Doğu'dan gelen oylar sayesinde BMGK üyeliğine seçilmesi örneğinde görüldüğü üzere siyasi getirisi bulunmaktadır.¹¹ Diğer bir sürekli motivasyon olarak; Türkiye açısından BDH katılımlarının bir güç gösterisi, caydırıcılık ve prestij kaynağı olarak görüldüğü ve özellikle TSK için modernizasyon ve tecrübe fırsatı oluşturduğu kabul edilmektedir.¹² Son olarak; Türkiye'nin BDH katılımlarıyla uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini yerine getirdiği, dayanışma gösterdiği ve özellikle arabuluculuk, insani yardım ve yeniden inşa faaliyetlerini BDH çatısı altına aktararak kendine özgü bir barışı koruma modeli ürettiği de çeşitli çalışmalarda yer bulmaktadır.¹³ Bu açıklamalar ise daha çok katılımların normatif ve idealist boyutlarını ortaya koymaktadır.

Uluslararası ilişkiler teorileri açısından bakıldığında; yukarıdaki çalışmaların analitik çerçeve olarak çoğunlukla devletlerin rasyonel hesaplamalar ve ulusal çıkarları doğrultusunda BDH'na katılım sağlayacağını öngören neoliberal ve neorealist yaklaşımlardan yararlandığı görülmektedir. Kısaca hatırlatmak gerekirse; neoliberal yaklaşımlar, katılım kararlarında

¹⁰ Nil Şatana, "Peacekeeping Contributor Profile: Turkey", *UN Peacekeeping Web Page*, September 2012, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-turkey/>, erişim 23.11.2014.

¹¹ Şatana, "UN Peacekeeping and Turkey", s. 368.

¹² Güngör, "United Nations", s. 37-38.

¹³ R. Bayer and F. Keyman, "Turkey: An Emerging Hub of Globalization and Internationalist Humanitarian Actor?", *Globalizations*, February 2012, 9:1, s. 84-87; Bülent Aras and Pınar Akpınar, "The Role of Humanitarian NGO's in Turkey's Peacebuilding", *International Peacekeeping*, 22:3, 2015, s. 234-240; Paul Amar, "Global South to the Rescue: Emerging Humanitarian Superpowers and Globalizing Rescue Industries", *Globalizations*, 9:1, 2012, s.7; Koçer, "Türkiye'nin Barışı Destekleme", s. 59.

ülke içi çıkar gruplarının ve ittifakların etkisini, uluslararası örgütler ve kolektif güvenlik mekanizmalarından azami yararlanarak devletin gücünü, uluslararası görünürlüğü ve etkinliğini artırmayı, neorealist yaklaşımlar ise katılımlarda uluslararası sistemin, küresel aktörlerin, güç dengesinin ve ulusal çıkarların etkilerini ön plana çıkarmaktadır. Buna karşın; Türkiye'nin modern, laik ve Müslüman kimliğiyle katılımının, BDH'nın "haçlı seferleri" görünümünden uzaklaşmasına yardım ettiği, Türkiye'nin bu kimliğiyle özellikle ihtilafli bölgelerde hem Doğu hem Batı ülkelerince talep ve kabul gördüğü ve bu durumu politik etki alanını genişletmek amacıyla kullandığı da iddia edilmektedir.¹⁴ Dolayısıyla, üzerinde fazla durulmasa da katılım kararlarında ve yoğunluklarında başta din olmak üzere kimlik ve kültürel faktörlerin de birer etken olduğu görülmektedir. Bu noktada, 1990'larda gündeme gelen eleştirel teoriler içerisinde kimlik, kültür ve tarihsel süreçteki değişimi analizinin merkezine alan sosyal inşacı yaklaşım üzerinden alternatif bir okumanın yazına yeni katkılar sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Örneğin; Türkiye'nin BDH katılım kararlarında eski Osmanlı coğrafyasını seçmesi, din, tarih ve kültürel yakınlığın etkisi veya 2000'li yıllarda görülen politika değişiklikleri gibi rasyonalist perspektiflerle yeterince açıklanamayan hususlarda sosyal inşacı yaklaşımın yeni açıklamalar getirmesi mümkündür. Bu bakımdan Lübnan tezkerelerini incelemeye başlamadan önce, kısaca sosyal inşacı yaklaşımın BDH'na ve ülkelerin neden katıldıklarına yönelik açıklamalarına değinmekte yarar vardır.

1.2. Sosyal İnşacı Yaklaşımlarda BDH ve Ülkelerin Katılım Motivasyonları

1990'lardan itibaren realizm ve liberalizmin bütüncül, pozitivist ve salt materyalist yaklaşımlarına karşı başlatılan eleştiriler, özellikle o dönemde ortaya çıkan etnik ve dinsel çatışmaların geleneksel teorilerle yeterince açıklanamaması, uluslararası politikanın aslında maddi değil, sosyal temellere dayandığını iddia eden eleştirel yaklaşımları gündeme getirmiştir.¹⁵

¹⁴ Ünsal Sığırı ve Mustafa Kemal Topçu, "Barış Gücü Operasyonlarında Kullanılan Kültürlerarası Bütünleştirme Yöntemlerinin Kültürel Boyutlar Bağlamında İncelenmesi: UNIFIL Örneği", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67/1, Ocak-Mart 2012; Aras and Akpınar, "The Role of", s. 239.

¹⁵ Alexander Wendt, "Constructing International Politics", *Theories of International*

Bunların içerisinde; özellikle J. Ruggie, F. Kratochwill ve A. Wendt'le gelişen sosyal inşacı yaklaşım, geleneksel teorilerde çoğunlukla ihmal edilen kimlik, tarih, kültür ve algı gibi kavramları analizlerinin merkezine oturarak güvenlik ve dış politikanın kanıksanmış anlamlarını yeniden sorgulamıştır.¹⁶

Hatırlanacağı üzere realist yaklaşımlar; analizlerinde uluslararası hukuka, iç etkenlere, etik değerlere ve sosyal gerçeklik kapsamında gördükleri ideoloji, kültür ve kimlik gibi kavramlara ikincil önem atfetmişlerdir.¹⁷ Liberal yaklaşımlar da realizme benzer biçimde devletlerin öncelikle beka ve güvenlik sağlamayı, sonra ekonomik çıkarlarını korumayı temel dış politika amaçları olarak kabul etmiş, aynı paralelde BDH'nı da BM çatısı altında küresel istikrarı sağlayıcı, maliyeti azaltıcı ve yük paylaştırıcı karşılıklı kazanç zeminleri olarak görmüşlerdir.¹⁸ Bu noktada belirtmek gerekir ki inşacı yaklaşım, farklı bir ontolojik duruş içeren sosyal ve eleştirel bir teori olduğundan, her konuda realist veya liberal okullara alternatif sunmamaktadır. Bununla beraber inşacı yaklaşımın; materyalizme bir seçenek oluşturması, devletin çıkarlarının inşa edildiği iddiası ile yapı ve aktörlerin karşılıklı etkileşimde-inşacı olduğu düşünceleri devletlerin BDH'na katılmasında sürekli etkileşim ve değişim gösteren yeni bazı motivasyonlara işaret etmektedir.¹⁹

İlk olarak sosyal inşacı yaklaşım, devletlerin davranışlarını incelerken tıpkı bireyler gibi inanç, duygu ve kimlikleri olduğu düşüncesinden hareket etmektedir.²⁰ Örneğin Wendt; tüm açıklamalarını askerî güç, petrol rezervi veya ticaret rakamları gibi somut maddi unsurlara dayandıran neorealizm ve neoliberalizmin neden ABD'nin Kuzey Kore'ye

Relations, Stephen Chan and Cerwyn Moore(Eds.), Vol: IV, Sage Publications, London, 2005, s. 201.

¹⁶ Helin Sarı Ertem, "Kimlik ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" ve "Güvenliğin Kimliği", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 8:16, Aralık 2012, s. 180; Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, 5.Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2012 s. 218.

¹⁷ Sönmezoğlu, "Uluslararası Politika", s. 139.

¹⁸ Robert Keohane and Joseph Nye, *Power and Interdependence*, 3. Ed., Longman, New York, 2001; Bruce Bueno de Mesquita and George Downs, "Intervention and Democracy", *International Organization*, 60:3, Summer 2006, s. 635-636.

¹⁹ Martha Finnemore, *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs About the Use of Force*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003, s. 56.

²⁰ Ertem, "Kimlik ve Güvenlik", s. 197.

ait beş adet nükleer füzeyi Britanya'ya ait 500 nükleer füzedden daha büyük tehdit olarak gördüğünü açıklayamadığını iddia eder. Çünkü bu cevabı verebilmek için, düşünsel alana geçerek kimlik ve algılarla şekillenen bir dost-düşman ayrımı yapmak gerektiğini düşünür.²¹ Dolayısıyla; Wendt'e göre devletlerin dış politika analizlerinde, tehdit ve ulusal çıkar kavramları yalnız materyal unsurlarla tasvir edilemez, çünkü tarihsel süreç içerisinde sosyal olarak inşa edilirler ve sistemle sürekli etkileşim ve de değişim içerisindedirler.²²

Buradan hareketle sosyal inşacı yaklaşım, devletlerin BDH'na katılımında tarih, kültürel etkenler ve kimliğin özel bir önemi olduğunu düşünür. Çünkü tıpkı insanlar gibi toplumlar da “öteki” üzerinden birleşmeye ve güçlenmeye, kendi varlıklarını haklı çıkarmaya çalışırlar; aynı dili, dini, kültürü veya etnik kökeni paylaştıkları toplumlar yanında kendilerini daha çok güvende hissederler.²³ Kimliklerinin tehlikede olduğunu hissettiklerinde de ötekine karşı benzerleriyle birlikte hareket etmek isterler.²⁴ Dolayısıyla devletler; yeri geldiğinde kimliklerinin gereği olarak savunduğu değerler uğruna belirgin bir çıkar olmasa bile BDH'na katılabilirler.²⁵ Kimliğin sürekli yeniden üretilmesi ve değişmesi ise devletlerin güvenlik ve çıkar algılarını değiştirerek dış politika kararlarını etkiler. Dolayısıyla inşacı yaklaşım, liberalizmde olduğu gibi değerlerin yaygınlaşmasını kendi başına güvenlik artırıcı bir unsur ve ideolojiyi de BDH katılımlarında bir motivasyon kaynağı olarak görür, ancak bunların her toplum için aynı olmayacağını ve sürekli aynı kalmayacağını kabul eder.

Inşacı yaklaşımın BDH katılımları konusunda önem verdiği diğer iki konu ise meşruiyet ve ulusal saygınlıktır. Devletler, BDH'na asker gönderme gibi riskli ve istisnai bir kararda politik, ekonomik ve stratejik çıkarlarını meşruiyetle birlikte düşünürler. Çünkü devletler, tıpkı “iyi ve saygın” bireyler gibi, davranışlarının diğer aktörler tarafından “meşru”

²¹ Wendt, “Constructing International Politics”, s. 254-255.

²² John Ruggie, “What Makes the World Hold Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge”, *International Organization*, 52:4, 1998, s. 878-881.

²³ Ertem, “Kimlik ve Güvenlik”, s. 195-196.

²⁴ Amin Maalouf, *Ölümçül Kimlikler*, (çev.Aysel Bora), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 18.

²⁵ Coleman, “International Organisations”, s. 62-63.

görülmesini isterler, BDH'na katılımlarda hem kamuoyundan hem uluslararası toplumdan destek almaya çalışırlar.²⁶ Bu noktada, BM onaylı BDH, maliyeti azaltma ve devletlerin materyal çıkarlarını elde etme yanında toplumlar tarafından paylaşılan normları da koruduklarını göstermesi boyutuyla toplumsal destek ve meşruiyet sağlar.²⁷ Dolayısıyla meşruiyet ve saygınlık, tüm teorik yaklaşımlarda artı değer olarak görülse de inşacı yaklaşımın daha çok üzerinde durduğu kavramlardır.

İlave olarak sosyal inşacı yaklaşım, çıkarlar ve kimliklerin sosyal olarak inşa edildiği düşüncesi paralelinde yapı (*structure*-kurumlar ve paylaşılan anlamlar biçiminde) ve aktörlerin (*agents*-uluslararası ortamda aktör olarak faaliyet gösteren kimlikler olarak) karşılıklı inşacı olduğunu savunur. Bir başka deyişle; devletler dış politikalarında, bir yandan kurallara uyum sağlamaya diğer yandan kendi kurallarını koymaya ve uluslararası ortamı şekillendirmeye çalışırlar.²⁸ Bu noktadan hareketle sosyal inşacı yaklaşım, uluslararası örgütleri bağımsız birer aktör ve kolektif kimliğin ve değerlerin ana kaynağı olarak görür. Devletler de bir yandan örgütlere ve kurallarına uymaya diğer yandan bunları etkilemeye çalışır. Örneğin devletler, karar verirken üyesi olduğu örgütün yaptığı değerlendirmeleri dikkate alır, eğer çok önemli bir karşıtlık yoksa örgütün aldığı karara uyar, fakat süreç içerisinde bu kararı veya uygulamasını revize etmeye çalışır.²⁹ Dolayısıyla, BM veya NATO gibi örgütler hem üye devletlerin tercih ve davranışlarını etkiler hem de onlardan etkilenir.

Özetlemek gerekirse; inşacı yaklaşıma göre ulusal çıkarların ve materyal etkenlerin yanında kimlik ve kültür, askerî müdahalenin meşruiyeti, geçerli uluslararası normlara uygunluğu ve ülkenin saygınlığına yapacağı katkı devletlerin BDH'na katılma kararlarında temel etkenlerdir. İlave olarak, inşacıların tarihsel bakışı ve süreç analizi BDH'ndan elde edilen sonuçlar ve geri beslemeler üzerinden değişimi saptamayı da önemli kılmaktadır.

²⁶ Coleman, "International Organisations", s. 37-39.

²⁷ Finnemore, "The Purpose", s. 82; Coleman, "International Organisations", s. 311-312.

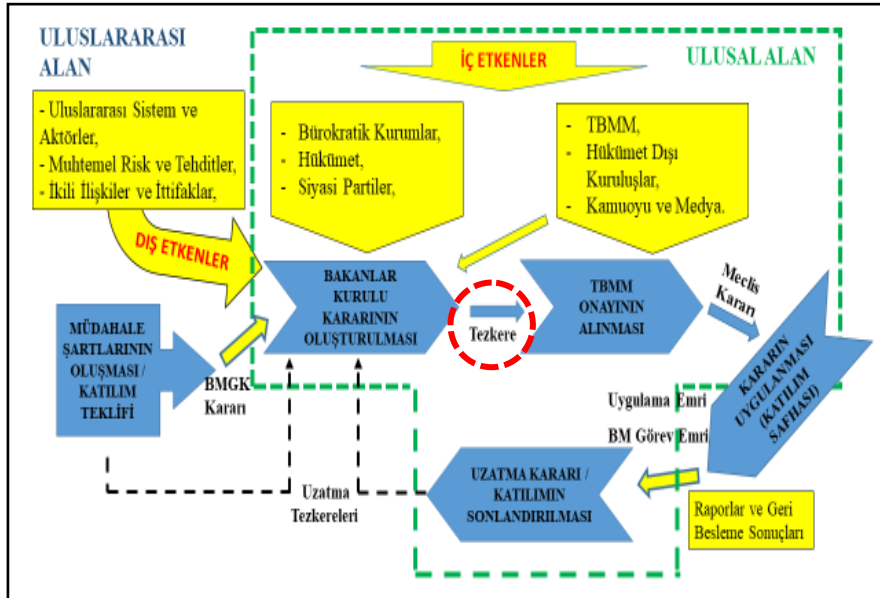
²⁸ Ertem, "Kimlik ve Güvenlik", s. 187-189.

²⁹ Coleman, "International Organisations", s. 40-49.

1.3. Türkiye'nin BDH Katılım Karar Mekanizması ve Etkili Faktörler

Yukarıda yapılan incelemede değinilen iç ve dış aktör ve etkenlerin, Türkiye Cumhuriyeti anayasası ve yasal mevzuatında öngörülen tezkere karar mekanizmasının ilgili bölümlerine uygulanmasıyla yazar tarafından oluşturulan analiz şablonu Şekil-1'de sunulmuştur. Şablon oluşturulurken; devletlerin dış politika analizinde iç ve dış etkenler arasındaki etkileşim, devletlerin kararlarında, yasama, yürütme ve diğer organların etkisi ile devlet dışı kuruluşlar ve kamuoyunun yönlendirmesi dikkate alınmıştır. Ayrıca, inşacı yaklaşımın tarihsel bakış açısı ve süreç analizinden yararlanmak amacıyla TBMM'deki karar oturumlarına ve uzatma tezkerelerine yer verilmiştir. Şüphesiz bu şablondaki etkenleri artırmak, azaltmak veya yerlerini değiştirmek mümkündür. Ancak bize göre bu şablon, Lübnan tezkerelerinde taraflarca ortaya konulan amaç ve motivasyonları değerlendirmeye yetecek analitik çerçeveyi sunabilecek niteliktedir.

Şekil-1 Türkiye'nin BDH'na Katılım Karar Mekanizması ve Etkili Faktörler

2. Türkiye'nin Lübnan (UNIFIL-II) Harekâtına Katılımının İncelenmesi

2.1. BMGK Kararı ve Görevin İçeriği

UNIFIL-I misyonu; 1978 yılında İsrail'le Filistin Kurtuluş Örgütü arasında çıkan silahlı çatışmalar ve İsrail'in Güney Lübnan'ı işgali sonrasında, çatışmaların sonlandırılması, İsrail kuvvetlerinin çekilmesi ve Lübnan hükümetinin fiili otoritesinin tekrar kurulması amacıyla oluşturulmuştur.³⁰ Misyon bazı dönemlerde başarı göstermişse de zaman içerisinde giderek etkisizleşmiş, son olarak 2006 yılında Hizbullah-İsrail çatışmalarının yeniden artması üzerine dört silahsız BM gözlemcisinin İsrail saldırılarında öldürülmesini ve bölge insanların çatışmalar nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesini engelleyememiştir. Bunun üzerine BMGK toplanarak 11 Ağustos 2006'da 1701 sayılı kararı almıştır.³¹ Kararda özetle; UNIFIL'in asker sayısının 15.000'e çıkarılması planlanmış, mevcut yönergesine ilave olarak da çatışmaların durdurulmasını gözlemlene, sivil halka insani yardım ulaştırılması, tampon bölge tesisi için Lübnan ordusunun desteklenmesi ile silah veya bağlantılı maddelerin girişine engel olunması görevleri verilmiştir.³²

1701 sayılı kararın; İsrail'in Lübnan'da işgal ettiği yerlerden acilen çekilmesi ve İsrail'de tutuklu olan Lübnan vatandaşlarının durumunun açıklığa kavuşturulması ifadeleriyle kısmen İsrail'i, fakat daha çok Güney Lübnan'da devlet otoritesinin tesisi ve tüm grupların silahsızlandırılması boyutlarıyla Hizbullah'ı ve dolayısıyla Suriye ve İran'ı hedef aldığı değerlendirilmiştir.³³ Ayrıca karar metninde; Barış Gücü'nün bir ihlal durumundaki yetkilerinin neler olduğu, Hizbullah'ın silahsızlandırılmasının

³⁰ Mehmet Emin Çağırın, "Birleşmiş Milletler Lübnan Barış Gücü: Hukuki Temelleri, Görev ve Yetkileri ve Türkiye'nin Katılımı Üzerine Bir Değerlendirme", *Akademik Ortadoğu*, 2, 2007, s. 92.

³¹ Orijinal metin için bkz.: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, *Karar Metinleri*, S/RES/1701(2006), 11 August 2006, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/465/03/PDF/N0646503.pdf?OpenElement> erişim 12.03.2014.

³² S/RES/1701(2006), s. 3-7.

³³ Çağırın, "Birleşmiş Milletler", s. 103.

ve sınır kontrolünün nasıl yapılacağı konularının yeterince aydınlatmadığı iddia edilmiştir.³⁴

2.2. *Tezkere Öncesi Dış Politik Girdi ve Etkenler*

2.2.1. *Uluslararası Sistem ve Aktörler*

2006 yılı, ABD'nin tek süper güç olmaya devam ettiği, fakat AB, Çin ve Rusya gibi diğer küresel aktörlerin etkilerini artırmaya başladığı çok kutuplu bir uluslararası sisteme geçiş dönemine işaret etmektedir. Dolayısıyla ABD özellikle müttefikleri üzerinde halen etkili, küresel sorunlarda ise söz sahibidir. Buna karşın bölgesel denklemde, bir tarafı İran-Suriye-Hizbullah-Hamas ekseninin, diğer tarafı Ürdün-Suudi Arabistan-Mısır gibi Batı yanlısı ülkelerin oluşturduğu bir kutuplaşmanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kutuplaşmanın oluşmasında ise Soğuk Savaş döneminde başlayıp 2006'ya kadar artarak devam eden iki etkene dikkat çekilmektedir. İlki, ülke içerisinde Hizbullah ve Emel örgütlerince temsil edilen Şii kesimi kısmen dışlayan, Maruni-Sünni dengesine ve sosyo-ekonomik eşitsizliklere dayanan siyasi bir yapının kurulmuş olmasıdır. İkincisi ise İsrail ve Irak'a karşı duydukları düşmanlık, ABD ve Batı hegemonyasından duydukları tedirginlik ve Türkiye'nin bölgedeki olası etkinliğinin sınırlandırılması gibi benzer kaygılara sahip Suriye ve İran'ın giderek birbirine yakınlaşması ve her ikisinin de yine aynı nedenlerle Hizbullah'ı desteklemesidir.³⁵ Dolayısıyla Lübnan savaşı, aynı zamanda Irak özelinde gelişip tüm bölgeye yayılan Şii-Sünni gerginliğinde Lübnan'ın hangi tarafta olacağıyla da ilişkilendirilmiştir.³⁶

Tüm bunlara ilave olarak, küresel ve bölgesel aktörlerin Lübnan krizine yönelik yaklaşımları da güç mücadelesini genişletmiş ve savaşı körüklemiştir. Örneğin, İsrail askerlerinin Lübnan topraklarına girmesinden sonra dönemin ABD Başkanı George W. Bush, İsrail'in kendini savunduğunu ve asıl sorumluların Hamas ve Hizbullah'a sağladıkları

³⁴ Meliha Benli Altunışık, *Lübnan Krizi: Nedenleri ve Sonuçları*, TESEV Dış Politika Analizi Serisi No:5, İstanbul, Artpress, Nisan 2007, s. 15. Talha Köse, "Değişen Ortadoğu Denklemine İsrail-Lübnan Krizi ve Türkiye'nin Rolü", *Akademik Ortadoğu*, 2, 2007, s. 79.

³⁵ Benli Altunışık, "Lübnan Krizi", s. 7-8; Köse, "Değişen Ortadoğu", s. 71.

³⁶ Benli Altunışık, "Lübnan Krizi", s. 23.

yardım nedeniyle Suriye ve İran olduğunu iddia etmiştir.³⁷ Aynı dönemin ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ın Lübnan'daki savaşı "Yeni Orta Doğu'nun doğum sancıları" olarak betimlemesi ise savaşın ABD'nin Orta Doğu'yu şekillendirme stratejisinin bir parçası olduğu ve daha önceden planlandığı şeklinde yorumlanmıştır.³⁸ Bu bağlamda ABD; Orta Doğu'ya yönelik planlarını uygulamak, Hizbullah'ı yok etmek, Suriye'yi zayıflatmak ve İran'ı yalnızlaştırmak üzere savaşı genişletmesi konusunda İsrail'i desteklemiş, Lübnan Hükümeti'nin başvurusuyla toplanan BMGK'nin gündemine aldığı ateşkes çağrısını reddetmiştir.³⁹ İsrail ise bu savaşta Hizbullah'ı yok etme yanında Suriye ve İran'ın etkisini kırmayı da amaçlamıştır. Buna karşın; büyük ümitlerle başlatılan harekât başarılı olamadığı gibi İsrail'in prestij kaybetmesine ve Hizbullah'ın güçlenmesine neden olmuştur. Çünkü savaş sonunda İsrail, orantısız güç kullanmasına ve sivil kayıpları göze almasına rağmen Hizbullah'ı çökertememiştir.⁴⁰ Bu aşamadan itibaren BMGK'nin devreye girmesi ise BM Barış Gücü'nün İsrail'in başaramadığı bir görevi devralacağı yönünde eleştirilere yol açmıştır.⁴¹

Diğer bir küresel aktör olan AB; savaşın başında İsrail'i Lübnan'a uyguladığı abluka ve orantısız güç nedeniyle kınamış, fakat İngiltere gibi bazı üyeleri İsrail'in kendini savunduğunu belirtmişlerdir. Savaş sonrasında AB ülkeleri, her askerî müdahalede hissedilen ABD ve NATO'ya bağımlılığın ve çok sesli dış politikanın olumsuz etkilerinden kurtulma isteğinin de etkisiyle yeni bir misyon kurulmasını desteklemişlerdir.⁴² Rusya Federasyonu, Çin ve Arap Ligi taraflara çatışmayı durdurma çağrısında bulunan açıklamalarla yetinmişlerdir. İran ve Suriye ise savaşın ilk gününden itibaren Hizbullah'ı diplomatik ve ekonomik yönden desteklemiştir. Buna karşın; Suudi Arabistan, Ürdün ve Mısır önce

³⁷ Hamed Mousavi, "The Israel-Lebanon War of 2006 and the Failure of US Foreign Policy", *Journal of Politics and Law*, 8:1, 2015, s. 131.

³⁸ Köse, "Değişen Ortadoğu", s. 58; Mousavi, "The Israel-Lebanon War", s. 133.

³⁹ Mousavi, "The Israel-Lebanon War", s. 133-135.

⁴⁰ Köse, "Değişen Ortadoğu", s. 66; Mousavi, "The Israel-Lebanon War", s. 130-135.

⁴¹ Fuat Keyman, "Türkiye Giderken ABD'nin Yanında Olmak Gerekıyor, O Yüzden Gidelim Görüşünde Olmamalıdır", Söyleşi, *Hukuk Gündemi Dergisi*, Eylül-Ekim-Kasım 2006, s. 55-57.

⁴² Köse, "Değişen Ortadoğu", s. 75.

Hizbullah'ı maceraya kalkışmakla itham etmiş ve çatışmalardan sorumlu tutmuş, fakat zaman içerisinde artan sivil kayıplar üzerine İsrail'i de suçlamaya başlamışlardır.

Netice itibariyle, Lübnan Savaşı kısa sürmüş olsa da Orta Doğu'nun önemli gelişmelerinden biri, hatta "Arap-İsrail savaşlarının son raundu" olarak nitelendirilmiş ve yankıları uzun süre devam etmiştir.⁴³ Bu kritik durumda ABD; askerî, siyasî ve ekonomik olarak etkili aktörlerden biri haline gelen Türkiye'nin de bu misyona katılmasını ve "ılımlı-Batı yanlısı" blok içinde yer almasını istemiştir.⁴⁴ Bunun yanında, uluslararası kamuoyunun ve özellikle Lübnan basınının Türkiye'nin asker göndermesini desteklediği gözlemlenmiştir.⁴⁵ Çünkü Türkiye, Batı özellikleri taşıyan, yüksek askerî gücü ve Müslüman kimliğiyle güç mücadelesinde dengeleri etkileyebilecek bir ülke olarak görülmektedir.⁴⁶

2.2.2. İkili İlişkiler ve İttifaklar

Lübnan'da Yavuz Sultan Selim'le başlayan ve dört asır süren Osmanlı Dönemi 1918'de Fransa'nın işgaliyle tamamen sonlanmış, modern Türkiye ile siyasi ilişkiler 1943'te başlamıştır. Türkiye, bu dönemde bağımsızlığını kazanan Lübnan'ın egemenliğini ve siyasi birliğini desteklemiş ve Lübnan'ı Batı bloğuna yaklaştırmayı hedeflemiştir. Ancak; 1960'lardan itibaren Filistin sorununun etkisiyle artan iç çatışmalar, istikrarsızlık ve küresel-bölgesel aktörlerin Lübnan üzerinde siyasi ve askerî etkinlik kurması, Lübnan-Türkiye ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Diğer taraftan; kuzeyi Suriye, güneyi İsrail tarafından işgal edilen Lübnan'da ortaya çıkan otorite boşluğu PKK ve *Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia* (ASALA) gibi terör örgütlerinin barınmasına imkân sağlamış, Ermeni lobisinin güçlü olduğu Lübnan zamanla Türkiye'nin ulusal güvenliğini ve çıkarlarını tehdit eder hale gelmiştir. Lübnan, 1989 Taif Antlaşmasıyla kısmen istikrara kavuşsa da Suriye'den bağımsız bir dış politika oluşturmayı başaramamış, bu kez Türkiye-Suriye

⁴³ Mousavi, "The Israel-Lebanon War", s. 131.

⁴⁴ Şatana, "Peacekeeping Contributor", s. 77.

⁴⁵ Örnekler için bkz. Sığı ve Topçu, "Barış Gücü", s. 212.

⁴⁶ Şatana, "Peacekeeping Contributor".

ilişkilerindeki gerginlikler Türkiye-Lübnan ilişkilerini olumsuz etkilemeye başlamıştır.⁴⁷

2000'li yıllarda Türkiye'nin bölge politikalarındaki değişim ve komşularıyla sorunlarını çözümleyerek bölgesinde siyasi ve ekonomik iş birliğini arttırmayı hedefleyen dış politika stratejisi Lübnan'a yönelik de yeni açılımlar getirmiştir. Bu kapsamda; 2004'te dönemin Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin Türkiye ziyareti, aynı yıl dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün ve 2005'te 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Lübnan ziyaretleri ilişkilerin seyrinde bir dönüm noktası olmuştur. Bu ziyaretlerin ardından ilişkiler yeniden gelişmeye başlamıştır.⁴⁸ Ancak; Dışişleri Bakanlığı'nın o dönemdeki verileri incelendiğinde ülkede yaşayan Türk vatandaş sayısı, soydaş sayısı veya ticaret hacmi açılarından Lübnan'ın Türkiye için kritik önemde olmadığı söylenebilir. Bunun dışında, Türkiye'yi katılıma zorlayan herhangi bir antlaşma veya üyelik bulunmamaktadır. Hem Türkiye'nin hem Lübnan'ın üye olduğu BM'den sonraki yegâne kuruluş olan İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) ve dönemin İKÖ Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu, Türkiye'nin katılım kararıyla birlikte Lübnan konusunda aktif bir diplomasi yürütmeye başlamıştır.

2.2.3. Muhtemel Risk ve Tehditler

BMGK'nin 1701 sayılı kararında mevcut durumun “uluslararası barış güvenliği tehdit ettiği” vurgulanmış, Hükûmetin ilk tezkere metninde ise Lübnan'daki durumun Türkiye'yi de etkileyecek şekilde yayılma eğiliminde olduğu teyit edilmiştir. Tarihsel açıdan bakıldığında, Lübnan'daki Bekaa Vadisi uzun yıllar PKK'ya ev sahipliği yapmış, ASALA ilk terör eylemini bu ülkede gerçekleştirmiştir. Yine o dönemde Hizbullah'ın Türkiye'de bağlantılarının bulunduğu bilinmektedir. Lübnan, bu yönüyle yakın bir coğrafyada istikrarsızlık ve otorite boşluğunun getirdiği çeşitli tehditleri Türkiye'ye taşıyabilecek konumdadır. Ancak Lübnan krizinde Türkiye'nin bekasını doğrudan ilgilendiren bir husus bulunmamaktadır.

⁴⁷ Benli Altunışık, “Lübnan Krizi”, s. 7.

⁴⁸ Dışişleri Bakanlığı İnternet Sitesi, Türkiye-Lübnan Siyasi İlişkileri, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-lubnan-siyasi_iliskileri.tr.mfa, erişim 19.10.2014.

Risk ve tehdit boyutuyla bakıldığında, öncelikle UNIFIL'in görev geçmişinde BM çalışanlarının öldürüldüğü veya askerî birliklerin kayıplar verdiği hadiselerin olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtilen siyasi kutuplaşma da göz önüne alındığında; Lübnan'da kurulacak misyona katılmanın, asker kaybı, bölge ülkeleriyle ters düşerek ikili ilişkilerin bozulması, ülke içinde Hizbullah ve sempatizanları tarafından terör saldırısına maruz kalınması veya harekâtın başarısızlıkla sonuçlanması gibi siyasi ve askerî riskler barındırdığı söylenebilir.

Son olarak, konuya ilişkin yapılan akademik çalışmalarda da çoğunlukla yukarıda değinilen dış etkenlere dikkat çekildiği görülmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'nin Lübnan katılımını bir yandan Batılı kimliği ve güvenlik üretici imajını desteklerken diğer yandan Batı ile pazarlık payını güçlendireceği bir koz olarak gördüğü ifade edilmiştir.⁴⁹ Bunun yanında harekâtın riskli ve Türkiye'nin güvenliğiyle doğrudan ilintili olmadığı,⁵⁰ ancak Orta Doğu'nun yeniden tasarımında söz sahibi olmak bakımından yararlı olabileceği değerlendirilmiştir.⁵¹

2.3. Tezkere Öncesi İç Politik Girdi ve Etkenler

2.3.1. Bürokratik Kurumlar

Hatırlanacağı üzere 2006 yılı, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin tek parti olarak hükümette ve Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakan olduğu, Millî Güvenlik Kurulu (MGK) ve Genelkurmay Başkanlığı'nın siyaset üzerindeki etkisinin sınırlandırılmaya başlandığı güçlü bir iktidar dönemine işaret etmektedir. Bu bakımdan gerek hükümet içerisinde gerekse diğer bürokratik kurumlar arasında önceki yıllara nazaran daha yüksek bir uyumu gözlemek mümkündür. Bu kapsamda; ilk olarak Dışişleri Bakanlığı'nın Lübnan katılımını desteklediği, bu katılımı Türkiye'nin uluslararası örgütlerdeki etkinliğini artırmak ve diğer uluslararası sorunlarda çözüm üretmek amacıyla siyasi bir koz olarak gördüğü söylenebilir. Örneğin; dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın 6 Eylül 2006 tarihindeki Türkiye ziyaretinde, kendisinden öncelikle TSK'nin bir

⁴⁹ Güngör, "United Nations", s. 39; Benli Altunışık, "Lübnan Krizi", s. 26; Şatana, "Peacekeeping Contributor".

⁵⁰ Örneğin Sığı ve Topçu, "Barış Gücü", s. 212; Çağırın, "Birleşmiş Milletler", s. 106-107.

⁵¹ Örneğin Keyman, "Türkiye Giderken", s. 58.

muharebe görevi almayacağı konusunda güvence, sonra da Kıbrıs ve Irak konularında ve özellikle Kerkük'te demografik yapının değiştirmesine karşı hazırlanan bir eylem planı için destek istendiği görülmektedir.⁵²

İkinci olarak, Genelkurmay Başkanlığı'nın da tezkereyi desteklediği görülmüştür. Bu kapsamda; dönemin Genelkurmay Başkanlarının ülke içinde görüş birliği oluşmasına, muharebe ve risk barındıran görevler alınmamasına ve görev bölgesinde emir-komutanın kendi unsurlarımızda olmasına dikkat çektiği görülmektedir.⁵³ Bunun yanında; TSK'nin genel olarak BDH'na katılımı desteklediği, bu katılımlardaki temel motivasyonun ise tehdit algulamalarından çok, Kosova harekâtı sonrası havada yakıt ikmali yeteneğinin kazanılması veya Afganistan göreviyle birlikte uydu haberleşmesinin geliştirilmesi örneklerinde görüldüğü üzere kapasite artırımını, modernizasyon ve birleşik harekât tecrübesi kazanılması olduğu ifade edilmektedir.⁵⁴ Son olarak; konunun MGK'da tartışıldığı, yine Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) Müsteşarlığı ile de tezkerenin koordine edildiğini ve MİT'in bölgede çalışmaya başladığı basına yansımıştır.

2.3.2. Hükûmet

İlk olarak devletin başı konumundaki Cumhurbaşkanı Sezer; mevcut BMGK kararının muğlak ve yetersiz olduğunu, insani yardım değil husumetin giderilmesinin öngörüldüğünü, ciddi çatışma riskinin bulunduğunu ve katılımın başka devletlerin ulusal çıkarlarını korumayı amaçladığını belirterek tezkereye karşı çıkmıştır.⁵⁵ Sezer'in risk faktörünü ve dış baskıyı ön plana çıkaran bu görüşleri, TBMM'de ve kamuoyundaki tartışmalarda yankı bulmuş, ancak sonucu değiştirmemiştir. 28 Ağustos 2007'de Abdullah Gül'ün seçilmesinden sonra ise Cumhurbaşkanlığı

⁵² Dışişleri Bakanlığı İnternet Sitesi, Basın Açıklamaları, http://www.mfa.gov.tr/6-eylul-2006_-disisleri-bakanligi-sozcucu-namik-tan_in-haftalik-olagan-basin-toplantisi.tr.mfa, erişim 15.09.2015.

⁵³ "Hiç Kimse Emir Veremez", *Sabah*, 9 Eylül 2006, <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/09/07/gnd99.html>, erişim 11.12.2015.

⁵⁴ Güngör, "United Nations", s. 38.

⁵⁵ "Sezer: Türkiye'nin Lübnan'a asker göndermesine karşıyım", *Hürriyet*, 25 Ağustos 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/sezer-turkiyenin-lubnana-asker-gondermesine-karsiyim-4980763>, erişim 11.12.2015.

makamının tezkereler konusunda hükûmetle fikir birliği içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

İnceleme dönemi boyunca Başbakanlık görevini sürdüren Erdoğan, Dışişleri Bakanı ve sonrasında Cumhurbaşkanı seçilen Gül ve halefi Ahmet Davutoğlu hükûmet başlığı altında değinilecek diğer önemli figürlerdir. Öncelikle, dönemin Başbakanı Erdoğan, 28 Temmuz 2006 tarihinde Amerikan CNN televizyonundaki röportajında Lübnan'a konuşlandırılması planlanan istikrar gücüne "ABD'nin Türkiye'yi davet ettiğini" ve ateşkesin sağlanması durumunda Türkiye'nin katkıda bulunabileceğini belirtmiştir.⁵⁶ Erdoğan, yerel basın karşısında ise ABD'nin bu davetini paylaşmamış, bunun yerine daha itidalli, tarafsız ve insancıl bir yaklaşımı yansıtarak katılımın ana esaslarını "Hizbullah'la karşı karşıya gelinmemesi, ABD ve İsrail'in bölgedeki planlarında yer alınmaması ve asıl olarak Lübnan halkına insani yardımda bulunulması" şeklinde özetlemiştir.⁵⁷ Erdoğan, 31 Ağustos 2006'daki Ulusa Sesleniş konuşmasında yine Lübnan'a asker gönderme konusuna geniş yer vermiş, özellikle "Sorumluluklarımızdan geri durmak, tarihimize, geleceğimize ve milletimizin yüksek menfaatlerine ihanet olacaktır." sözleri medya ve siyasetin gündemini uzun süre meşgul etmiştir.⁵⁸ Bu sözler aslında tartışmanın ne kadar sertleştiğini ve katılımın büyük bir iç politik çekişme haline geldiğini de ortaya koymaktadır. Erdoğan, 2008 yılındaki bir başka röportajında Türkiye'nin Orta Doğu'da etkin ve güçlü olmasının AB ve NATO için de bir kazanım olduğunu ifade ederek Batı'yla ilişkilerin en büyük öncelik olduğunu yinelemiştir.⁵⁹ Dolayısıyla Lübnan katılımındaki söylemlerde Batı ile ittifakın halen önemli bir etken olduğu göze çarpmaktadır.

⁵⁶ "Ateşkesin Ardından Asker Gönderebiliriz", *Sabah*, 28 Temmuz 2006, <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/07/28/siy100.html>, erişim 12.07.2014.

⁵⁷ "Erdoğan: Askerimizi çekeriz", *Hürriyet*, 2 Eylül 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/5020920.asp?top=1>, erişim 02.09.2014.

⁵⁸ Konuşma metninin tamamı için bkz.: AK Parti İnternet Sitesi, *Ulusa Sesleniş Konuşmaları*, <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/basbakan-erdoganin-ulusa-seslenis-konusmasinin-tam-metni/5916#1>, erişim 30.11.2014.

⁵⁹ "We Are Not Rooted in Religion", *Newsweek*, International Edition, 4 May 2008.

Dönemin Dışişleri Bakanı Gül, ilk tezkerenin hazırlanması aşamasında önce Cumhurbaşkanı'nı, sonra TBMM'de grubu bulunan parti liderlerini ziyaret ederek hükûmetin UNIFIL-II'ye katılım düşüncesini aktarmış, daha sonra başta Lübnan ve İsrail olmak üzere bölge ülkelerine bir gezi düzenlemiştir. Tezkerenin TBMM'den geçmesinden sonra da detayları görüşmek üzere BM Genel Sekreteri'ni Ankara'ya davet etmiştir. Dolayısıyla hükûmetin, katılım kararı almadan önce iç destek ve dış uzlaşığı aradığı ve katılım kararı verildikten sonra uygun şartlar sağlanana kadar BM yetkilileriyle müzakerelere devam ettiği görülmektedir.

Gül'den hemen sonra Dışişleri Bakanı olan Davutoğlu'nun ise Lübnan katılımını TBMM'de daha geniş bir çerçevede ele aldığı görülmektedir. Davutoğlu'na göre; Türk dış politikasının temel hedefi Türkiye'nin küresel ve bölgesel alanda etkinliğini ve gücünü artırmaktır. Bu kapsamda, söz konusu stratejik hedefin temel araçları “diplomatik, ekonomik, kültürel unsurları kullanarak ülkenin yumuşak gücünü ve etkinliğini genişletmek”, “askerî kapasiteyi kullanarak barış kurucu, barış koruyucu misyonlarda yer almak” ve buna paralel olarak uluslararası örgütlerde etkin rol üstlenmektir. Dolayısıyla, “bölgesinde etkin bir Türkiye'nin yalnız askeriyle değil, diplomatu, mühendisi ve doktoruyla” Lübnan'a gitmesi gerekmektedir.⁶⁰ Yukarıdaki açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, Hükûmetin dış politikayla bağlantılı ve kapsamlı bir BDH politikasını ortaya koymaya çalıştığı söylenebilir.

2.3.3. Siyasi Partiler

Ana muhalefet partisi konumundaki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) genel olarak Türkiye'nin BDH'nda yer almasını desteklerken TSK'nin ülke dışında kullanılmasında tezkere bazında karar almaktadır. Lübnan katılımı konusunda CHP, başlangıçta tamamen olumsuz görüş bildirmiştir. Dönemin CHP lideri Deniz Baykal, katılımın Türkiye'nin bölgedeki tarafsız ve itibarlı konumunu olumsuz etkileyebileceği ve Türkiye'nin asli güvenlik sorunu olan terörle mücadeleye katkı sağlamayacağı nedenleriyle tezkereye olumsuz yaklaşacaklarını belirtmiş,

⁶⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem: 23, Cilt: 47, Yasama Yılı: 3, 108. Birleşim, 23 Haziran 2009, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c047/tbmm23047108.pdf>, erişim 04.01.2022, s. 509-512.

buna karşın Hükûmet'in 1 Mart tezkeresinde olduğu gibi "baskı altında ve çoktan söz vermiş" olabileceğini iddia etmiştir.⁶¹

CHP'ye benzer bir duruş sergileyen ve BDH'na katılımları prensip olarak destekleyen Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) de başlangıçtaki tavrı oldukça serttir. Örneğin MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, 02 Eylül 2006 tarihli basın açıklamasında; tezkerenin amacının ABD'ye ve AB'ye diyet borcu ödemek olduğunu, katılımın millî çıkarlarla örtüşmediğini, koşulsuz itaat edilen ABD'nin terörle mücadelede Türkiye'yi desteklemediğini ve Türk askerini Lübnan yangınının içine atmaya amaçladığını ifade etmiştir.⁶² Bu açıklamada da en büyük vurgunun ABD bağlamında dış etkiye ve katılımın ulusal çıkarlarla örtüşmemesine yapıldığı görülmektedir.

Sonraki yıllarda TBMM'ye girecek olan Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) veya günümüzdeki uzantısıyla Halkların Demokrasi Partisi (HDP) ise Türkiye'nin BDH politikasını Osmanlı bakiyesi Türk topluluklar üzerinden bölgede etkinlik sağlamak ve küresel kapitalist sistemden daha fazla pay almak olarak değerlendirmekte ve tüm tezkerelere prensip olarak karşı çıkmaktadır.⁶³ HDP'de, diğer partilerden daha vurgulu biçimde Yeni Osmanlıcılık eleştirileri ile anti-militarist ve anti-empyralist bir söylem söz konusudur. Diğer partilerin görüşlerine ise TBMM oturumları incelenirken değinilecektir.

2.3.4. Hükûmet Dışı Kuruluşlar, Kamuoyu ve Medya

Kamuoyunun Lübnan misyonuna katılım konusunda ikiye ayrıldığını söylemek mümkündür. Örneğin TÜSİAD gibi Batı ve AB taraftarı gruplar, Lübnan katılımını siyasi ve ekonomik istikrarla, Türkiye'nin AB üyeliği vizyonu ve Batı ile dayanışmasıyla ilişkilendirmiş ve desteklemiştir.⁶⁴

⁶¹ "Asker Gönderme Peşrevi", *Radikal*, 17 Ağustos 2006, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=195965>, erişim 12.12.2014.

⁶² MHP Resmi İnternet Sitesi, *Açıklamalar*, https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/78/index.html, erişim 24.05.2015.

⁶³ Örneğin bkz. *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: 23, Cilt: 73, Yasama Yılı: 4, 123. Birleşim, 24 Haziran 2010, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c073/tbmm23073123.pdf>, erişim 03.01.2022), s. 196-198.

⁶⁴ "Sabancı: Gerçekler anlatılsın!", *Patronlar Dünyası*, <http://m.patronlardunyasi.com/haber/Sabanci-Gercekler-anlatilsin/> 18310, erişim 10.01.2016.

Diğer tarafta ise İstanbul Barosu, İşçi Sendikaları, Türk Tabipler Birliği, Mimarlar Odası, Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Helsinki Yurttaşlar Derneği ve İnsan Hakları Derneği gibi farklı sektörlerden gelen temsilciler tezkereye karşı çıkmış ve çeşitli aktivitelerle bunu kamuoyuna duyurmuştur. Örneğin söz konusu grup, 02 Eylül 2006 tarihinde, Lübnan'da yaşanan insanlık dramı konusunda ABD, İsrail ve duyarsız kalan uluslararası toplumu eleştiren, Türkiye'nin insani yardım dışında savaşa dâhil olması halinde suçluların safına geçeceğini ifade eden bir basın toplantısı yapmıştır.⁶⁵ Aynı dönemde yine çeşitli protesto gösterileri ve "Çıkarsa tezkere Bilal gitsin askere" sloganı da o günlerden akılda kalan ve tezkere konusunun sokaklarda bile tartışıldığını gösteren çarpıcı örneklerdendir.⁶⁶

Gazete köşelerinde ise bir yanda katılımı modern ve Batılı ülke olmanın gerekliliği şeklinde açıklayan, diğer yanda katılıma olumsuz bakan yazılar, hatta bazı Arap yazarların "Lübnan'ın Türk askeri için yeni bir Yemen olacağı" şeklindeki yorumları yayımlanmıştır.⁶⁷ Anketlerde de katılımcıların çoğunlukla Lübnan'a asker gönderilmesine karşı olduğu görülmüştür.⁶⁸ Netice itibarıyla; kamuoyu tezkere konusunda ikiye bölünmüştü de TBMM tartışmalarına ve medyaya yansıdığı üzere, katılıma karşı olan grubun çoğunlukta olduğu, sesini daha çok duyurduğu ve kararın buna rağmen alındığı hususu analizimiz açısından önemlidir.

2.4. Tezkere Metinleri ve TBMM Oturumlarının İncelenmesi

2.4.1. İlk Hükûmet Tezkeresi Metni ve TBMM Karar Oturumları

İlk tezkere metninde, önce BM kararı ve UNIFIL-II'ye verilen görevler kısaca özetlenmiş, daha sonra katkı yapmayı taahhüt eden ve

⁶⁵ "Lübnan Protestosu", *Hürriyet*, 03 Eylül 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/lubnan-protestosu-5024265>, erişim 11.12.2015.

⁶⁶ Bu konudaki bazı örnekler için bkz. "Çıkarsa tezkere Bilal gitsin askere", *NTV Haber*, 05 Eylül 2006, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/384060.asp>, erişim 14.03.2015.

⁶⁷ Örneğin bkz. "Lübnan Türk Askeri İçin Yeni Yemen Olur", *Vatan*, <http://www.gazetevatan.com/lubnan--turk-askeri-icin-yeni-yemen-olur-86235-roportajlar/>, erişim 14.03.2015.

⁶⁸ Örnek olarak, *Hürriyet* Gazetesi'nin internet anketine 64325 kişi katılmış ve bunlardan %77,8'i Lübnan'a asker göndermesine karşı olduğunu belirtmiştir. "Lübnan'a Asker Göndermeye Hayır", *Hürriyet*, 05 Eylül 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/lubnan-a-asker-gondermeye-hayir-5033615>, erişim 11.12.2015.

çoğunluğunu AB üyelerinin oluşturduğu 26 ülke sıralanmış, kararın İsrail ve Lübnan Hükûmetleri tarafından kabul edildiğinin altı çizilmiştir.⁶⁹ Türkiye'nin konuya ilişkin diplomatik girişimlerinde; "Lübnan'daki tüm grupların, İsrail, Suriye ve Filistin yetkililerinin, bölge ülkelerinin, BM Genel Sekreteri ile birçok dost ve müttefik ülkenin" Türkiye'nin BM Gücüne katkıda bulunmasına büyük önem verdikleri dile getirilmiştir. Metne göre, bu kadar talep görmenin bir nedeni de TSK'nin BDH konusundaki başarısı ve tecrübesidir. Tezkere metninin devamında Lübnan krizinin, geniş bir bölgeye yayılma ve çok ciddi boyutlar kazanma istidadı gösterdiği söylenerek Türkiye'yi de etkileyeceği belirtilmiş, ancak Türkiye'nin katkısının çatışmalara değil, barışa destek olacak şekilde saptandığı ifade edilmiştir.⁷⁰

Bu kapsamda; Türkiye'nin UNIFIL-II'ye katkısı, Doğu Akdeniz'de devriye görevi ifa edilmesi, deniz ve havadan ulaştırma desteği sağlanması, Lübnan ordusunun eğitilmesi ve insanî yardım faaliyetlerinin korunması olacaktır. Tahsis edilecek kuvvetin hudut, şümül ve miktarı Hükûmetçe belirlenecektir. Ancak tahsis edilecek bu kuvvet, "bölgedeki silahlı unsurların silahtan arındırılması dâhil olmak üzere, yukarıda belirtilen taahhütlerin dışında hiçbir görevde" kullanılmayacaktır.⁷¹ Özetle, TBMM görüşmelerinde sıkça dile getirilecek olan "harekâtın meşruiyeti", "insani yardım" ve "tüm tarafların Türkiye'yi de görmek istemesi" olgularına metinde geniş biçimde yer verildiği görülmektedir.

TBMM'deki karar oturumlarına gelindiğinde; ilk olarak CHP milletvekilleri, tezkerenin amacının ABD'nin Orta Doğu politikasının bir parçası olarak Türkiye'nin Müslüman kimliğinden yararlanılması olduğunu, katılımın askerî açıdan büyük risk taşıdığını, "Müslümanın Müslümana kırıdırılma" ihtimalinin bulunduğunu, Türkiye'nin güvenliğiyle bir ilgisinin olmadığını ve Lübnan'a değil Kandil Dağı'na asker gönderilmesi

⁶⁹ Birleşmiş Milletler Geçici Görev Gücü bünyesinde faaliyette bulunmak amacıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinin Lübnan'a gönderilmesine izin verilmesine ilişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/1104), *TBMM Tutanak Dergisi*, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c127/tbmm22127124.pdf>, (Erişim Tarihi:05.01.2022), s. 84-88.

⁷⁰ *Age*, s. 87.

⁷¹ *Age*, s. 87-88.

gerektiğini dile getirmişlerdir.⁷² Yalnızca ilk tezkerede TBMM'de bulunan dönemin Anavatan Partisi (ANAP) ve Doğru Yol Partisi (DYP) temsilcileri ise bölgeyle tarihsel, kültürel, siyasal ve iktisadî bağların olduğunu kabul etmek ve sınır güvenliğini bu sınırların ötesinden sağlama yaklaşımını desteklemekle birlikte ABD'nin baskısı ve ağırlığın terörle mücadeleye verilmesi gerektiğinden hareketle tezkereyi reddedebileceklerini belirtmişlerdir.⁷³ Bunun yanında, tezkerenin “dış politika tarihindeki kırılma noktalarından biri”, katılımın asıl nedeninin ise dış güçler ve kırılğan ekonomik yapı olduğu iddia edilerek hükümet Damat Ferit Paşa Hükûmeti'ne benzetilmiştir.⁷⁴

İktidar partisi adına söz alan milletvekilleri ise katılımın tarihî, siyasî, insanî ve coğrafi birçok gerekçenin bir bileşimi olduğunu savunmuşlar, BM Kararı ile uluslararası meşruiyetin sağlandığını ve tüm tarafların Türkiye'yi davet ettiklerini vurgulamışlardır.⁷⁵ Aynı paralelde; Lübnan krizinin, Türkiye'nin Doğu ile Batı'yı buluşturan stratejik konumunu ve Akdenizli kimliğini gündeme getirdiği, katılımın Türkiye'nin saygın duruşuna, medeniyetler arası köprü niteliğine ve AB üyeliği vizyonuna katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.⁷⁶

Netice itibarıyla ilk tezkere, 192 ret oyu oyuna karşılık iktidar partisi milletvekillerininin 340 kabul oyu vermesiyle TBMM'den geçmiştir. Bu karardan sonra Türkiye; UNIFIL-II Deniz Görev Gücü'ne bir fırkateyn, iki korvet ve bir ikmal gemisi ile Sur şehri yakınında bir istihkâm inşaat birliği olmak üzere toplam 993 personelini bölgeye sevk etmiştir. İlk yıl İtalya'nın komutasında bulunan UNIFIL-II'de toplam 13 bin personel görev yapmış, UNIFIL-II'nin göreve başlamasından itibaren Lübnan-İsrail sınırındaki güvenlik durumu nispeten düzelmiş ve bölgede istikrar sağlanabilmiştir.⁷⁷

⁷² *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt: 127-1, Dönem: 22, Yasama Yılı: 4, 124. Birleşim, 5 Eylül 2006, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c127/tbmm22127124.pdf>, erişim 10.06.2015, s. 89-134.

⁷³ Age, s. 135-141; 160-164.

⁷⁴ Age, s. 105-108.

⁷⁵ Age, s. 118-125.

⁷⁶ Age, s. 125-128.

⁷⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, Cilt: 160, 116. Birleşim, s. 19-20.

2.4.2. Uzatma Tezkereleri ve TBMM'deki Karar Oturumları

2007 yılında TBMM'ye gönderilen ilk uzatma tezkeresi metni öncekinin aksine konuyu bir sayfada özetlemekle yetinmiştir. Bu metinde, yeni ifade olarak yalnızca katılımı “gerek BM sistemi içinde, gerek bölgesel ve küresel ölçekte görünürlüğünün artmasının ve dünyanın diğer bölgelerinde bundan önce katıldığı barışı koruma operasyonlarındaki başarılı performansı ile sahip olduğu konumunun pekişmesinin sağlandığı” bulunmaktadır.⁷⁸ 2008 yılındaki ikinci uzatma tezkeresi metninde de önceki yıl kullanılan ifadeler tekrar edilmiş, yeni olarak yalnızca “Lübnan'daki siyasi ve güvenlik ortamının ülkedeki askerî unsurlarımızın görevlerini sürdürmeleri bakımından uygun olduğu ve Lübnan makamlarının doğrudan taleplerinin devam ettiği” ilave edilmiştir.⁷⁹ 2009 ve sonrasındaki uzatma tezkerelerinde aynı metin, tarihleri güncellenerek TBMM'ye sunulmuştur.

Uzatma tezkerelerinin TBMM oturumlarında, ilk yıl muhalefet partilerince benzer eleştiriler sürdürülmüş ve tezkereye ret oyu verilmiş, ancak eleştiri dozunun ve kürsüye sataşmaların azaldığı görülmüştür. Bu oturumda CHP temsilcileri, Lübnan'da yaptıkları incelemelerde TSK unsurlarının üstün bir moral ve motivasyonla görev yaptıklarını gördüklerini belirtmişler, ancak katılımın henüz Lübnan Hükümeti nezdinde herhangi bir siyasi getirisinin olmadığını iddia etmişlerdir. Lübnan'ın, 450 milyar dolarlık petrol rezervi bulunan Doğu Akdeniz'deki ekonomik bölgeyi paylaşmak için Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'yle anlaşma yapması ve Lübnan Parlamentosu'nun sözde Er-meni soykırımını kabul etmesini de bu kapsamda dile getirmişlerdir.⁸⁰ İlk uzatma tezkeresi görüşmelerinde en çok vurgulanan husus ABD olmaya devam etmiş, özellikle ABD'nin Türkiye'nin terörle mücadelesine yeterince destek vermediği ifade edilmiştir.

⁷⁸ BM Geçici Görev Gücü bünyesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin 5 Eylül 2007 tarihinden itibaren bir yıl daha UNIFIL Harekâtı'na iştirak etmesine izin verilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi (3/1282), *TBMM Tutanak Dergisi*, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil4/bas/b124m.htm>, erişim 12.01.2022, s. 5-6.

⁷⁹ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: 23, Cilt: 24, Yasama Yılı: 2, 127. Birleşim, 08 Temmuz 2008, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c024/tbmm23024127.pdf>, erişim 14.06.2015), s. 300-302.

⁸⁰ Age, Cilt: 160, 116. Birleşim, s. 9-13.

2008 yılındaki ikinci uzatma tezkeresi görüşmelerinde ise ilk politika değişikliği görülmüş; MHP Grubu temsilcisi, hararetle karşı çıkılan görevin ikinci yılının oldukça başarılı ve kayıpsız geçtiğinden ve küresel güçlerin mücadelesine Türkiye'nin kendi coğrafyasında tarafsız kalamayacağından hareketle katılımı destekleyeceklerini belirtmiştir.⁸¹ İktidar partisi milletvekilleri ise icra edilen askerî görevleri sıraladıktan sonra sivil işler kapsamında toplam 20 milyon dolar acil insani yardım, 10 milyon dolar eğitim ve sağlık projeleri için harcanarak 25 prefabrik okul ve üç sağlık ocağının yapıldığını duyurmuşlardır. Bunun yanında; Türkiye'nin NATO üyesi ve AB adayı kimliklerine atıfla bölgedeki çatışma ve istikrarsızlığın giderilmesine yönelik çalışmalarıyla “bölgedeki ve dünyadaki gücünü ve saygınlığını” artırdığını belirtmişlerdir.⁸² Türkiye'nin, 2009-2010 yılları için BMGK Geçici Üyelğine seçilmesi de aynı kapsamda dile getirilmiştir.

2009 yılındaki üçüncü uzatma tezkeresinde ikinci politika değişikliği görülmüş, Demokratik Sol Parti (DSP) temsilcisi bölgedeki gelişmeleri etkileme fırsatı vermesi ve TSK'nin önemli katkılar yapması nedeniyle UNIFIL-II katılımının sürdürülmesi gerektiğini belirtmiş ve olumlu oy kullanacaklarını açıklamıştır.⁸³ İktidar Grubu temsilcisi ise katılımı Türkiye'nin gücünün ve büyüklüğünün gösterildiğini, Türk bayrağının gurur ve şerefle Lübnan ve Doğu Akdeniz'de dalgalandırıldığını ve TSK unsurunun BM yetkililerince “örnek birlik” seçildiğini ifade etmiştir.⁸⁴ Oturumlardaki diğer temsilcilerinin benzer söylemlerine bakıldığında, yıllar içerisinde katılımdan beklenen faydalarının elde edilirken herhangi bir olumsuzluk yaşanmamasının iktidar kanadında özgüveni artırdığı ve milliyetçi tonu yükselttiği göze çarpmaktadır.

2010 yılında yeni olan, BDP grubunun TBMM'ye girmesi ve Türkiye'de iç barışın olmadığını ima ederek tezkerayı kabul etmeyeceklerini açıklamasıdır. İktidar Grubu adına konuşan milletvekilleri ise daha çok Türkiye'nin Lübnan'da her kesimin gönlünü ve güvenini kazandığına ve

⁸¹ Age, Cilt: 24, Yasama Yılı: 2, 127. Birleşim, s. 302-306.

⁸² A.y., s. 297-301.

⁸³ Age, Cilt: 47, 108. Birleşim, s. 507-508.

⁸⁴ Age, Cilt: 160, 116. Birleşim, s. 14-18.

BM görevi dışında Lübnan'ın yeniden inşası ve ekonomisinin canlandırılmasına yönelik yapılanlara ilişkin örnekler vermişlerdir.⁸⁵ Bu kapsamda; örneğin 2009 yılında başbakanlığa seçilen Saad Hariri ilk yurt dışı gezilerinden birini Türkiye'ye gerçekleştirmiş, bu ziyaret sırasında, sağlık, tarım, askerî iş birliği, ulaştırma ve eğitim gibi konularda beş mutabakat zaptı imzalanmıştır. 2010 yılında vize uygulaması karşılıklı olarak kaldırılmış, 24 Kasım 2010 tarihinde Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış, bölgedeki olumsuz koşullara rağmen iki ülke arasındaki ticaret 2012 yılında bir milyar ABD Dolarını bulmuştur. Diğer taraftan, Beyrut'ta Yunus Emre Kültür Merkezi açılmış ve Türkmenler'in Türkiye ile bağlarının güçlendirilmesine çalışılmıştır.⁸⁶ Kısaca, katılım sonrası Lübnan'la ilişkilerde hem siyasi hem ekonomik hem de kültürel anlamda giderek artan bir gelişmenin varlığı gözlemlenmiştir.

2011 yılındaki beşinci uzatma tezkeresi görüşmelerinde; CHP temsilcileri sessiz kalırken, MHP tezkereyi destekleyeceğini, BDP ise olumsuz oy kullanacağını tekrarlamıştır. Hükûmet adına konuşan milletvekilleri ise “ana ikmal yollarının yenilenmesi ve bakımı, var olan bina, su şebekesi ve yapıların rehabilite edilmesi ve sığınak inşası” gibi toplam 221 projenin tamamlandığını belirtmişlerdir.⁸⁷ Aynı oturumlarda; Türkiye'nin tarihi ve coğrafyasıyla barışarak dış politikada paradigma değişikliğine gittiği ve dünya siyasetinde “oyun kurucu” konuma geldiğinin iddia edildiği, bu iddianın ise Somali, Bosna-Hersek, Afganistan, Makedonya, Kosova ve Lübnan'da yapılan katkılar üzerinden örneklendirildiği görülmektedir.⁸⁸

2012 yılındaki görüşmelerde, bu kez CHP temsilcisi de hükûmetin takip ettiği Orta Doğu politikasını eleştirmekle birlikte tezkereye olumlu baktıklarını ifade etmiş, fakat ikili ilişkilerdeki olumlu gelişmelere rağmen Lübnan'ın Doğu Akdeniz'de aynı iyi niyeti göstermediğini bir kez daha hatırlatmıştır.⁸⁹ Aynı oturumda BDP Grubu ise hükûmetin “Osmanlıcı, emperyalist ve fetihçi” bir bölge politikası uyguladığını, Lübnan katılımının

⁸⁵ Age, Cilt: 73, 123. Birleşim, s. 198-215.

⁸⁶ Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye-Lübnan”.

⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Cilt: 1, 3. Birleşim, s. 47-50.

⁸⁸ Age, s. 60-62.

⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Cilt: 25, 127. Birleşim, s. 439-447.

da bunun bir parçası olduğunu iddia etmiştir.⁹⁰ Son önemli tezkere, 6 Temmuz 2013 tarihinde BDP dışındaki tüm partilerin desteğiyle TBMM'den geçmiştir. Hükûmetin bölge politikalarının en sert biçimde eleştirildiği bu oturumlarda bile TSK'nın, Lübnan'da bölge ve dünya barışına yaptığı katkının genel olarak kabul edildiği ve konuşmacılar tarafından sıklıkla dile getirildiği gözlemlenmektedir.⁹¹ Bu tezkereden üç ay sonra İstihkâm İnşa Bölüğü ve bir kısım Deniz Kuvvetleri unsurlarının görevini tamamlayarak ülkeye dönmesiyle katılımın seviyesi sembolik düzeye inmiş, fakat UNIFIL-II'ye katılım sonraki yıllarda da devam etmiştir.

3. Tartışma

İlk tezkere metninde en önemli vurguların; harekâtın meşruiyetine, Türkiye'nin tüm taraflarca talep edilmesine ve insancıl krize, sonraki metinlerde ise katılımın uluslararası görünürlük ve saygınlığı artıracığı hususlarına yapıldığı gözlemlenmektedir. TBMM görüşmelerinde ise ilk yılda Hükûmet temsilcilerinin en sık tekrar ettiği kavramların “insani yardım”, “meşruiyet” ve “hukuka uygunluk” olduğu göze çarpmaktadır. İlk tezkerenin TBMM görüşmelerinde; İktidar Partisi temsilcileri tarafından, 27 kez “insancıl” ifadesinin, 16 kez “meşruiyet ve hukuka uygunluk” ifadesinin, sekiz kez “uluslararası sorumluluk” ifadesinin tekrar edildiği göze çarpmaktadır. Meclis'te iktidar partisi temsilcileri dış etkenleri kabul etseler de doğrudan ABD'yi zikretmekten kaçınmışlardır. Nitekim tezkere metinlerinde ABD veya AB ifadeleri hiç geçmemiştir. Buna karşın ilk tezkere oturumlarında, muhalefet kanadınca Amerika veya ABD ifadesi toplam 79 kere kullanılarak en çok vurgulanan unsur olmuştur. Avrupa veya AB ifadesi 35 kez, NATO ifadesi 13 kez kullanılmıştır. Aynı meclis oturumlarında muhalefet temsilcileri tarafından “Kandil Dağı” ifadesi de 26 kez tekrar edilerek, Lübnan katılımının riskli fakat güvenlikle doğrudan ilişkili olmadığı ima edilmiştir. Sonraki yıllarda, aynı hususların azalarak da olsa gündeme geldiği gözlemlenmiştir.

⁹⁰ Age, s. 447-450, 458-460.

⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, Cilt: 55, 132. Birleşim, s. 776-800.

İlk katılım tartışmalarında yukarıdaki tekrar sayıları da dikkate alındığında en çok vurgulanan hususların, risk ve güvenlik tehditleri, Orta Doğu güç dengesinde Türkiye'nin konumu ve özellikle küresel aktör ABD'nin baskısı gibi dış etkenler olduğu görülmektedir. İktidar kanadının ise uluslararası hukuk, meşruiyet, insani yardım ve sorumluluk gibi normatif kavramlara vurgu yaparak yoğun muhalefete karşı ABD ve diğer dış faktörleri örtmeye çalıştığı söylenebilir. Bunun yanında, ilk tezkerenin tüm tepkilere rağmen TBMM'den net bir farkla geçmesi iç politik girdi ve karara etki eden aktörler olarak TBMM'nin, hükümet dışı kuruluşların, medyanın ve kamuoyunun kararlardaki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan; görevden elde edilen geri besleme bilgilerinin yıllar içerisinde diğer aktörlerin tutumlarını, iktidarın söylemlerini ve Türkiye'nin katılım motivasyonlarını değiştirdiği göze çarpmaktadır.

Bu bağlamda; tezkere metinleri ve TBMM tartışmaları üzerinden katılım motivasyonları incelendiğinde, ilk bölümde değinilen akademik yazındaki unsurların birçoğunu Lübnan katılımı özelinde de izlemek mümkündür. Örnek olarak muhalefetin, ABD baskısını gündemde tutması ve Lübnan yerine Kuzey Irak'tan Türkiye'ye yönelen terörist saldırılara odaklanılması söylemleri katılımı dış etkenlere bağlayan, güvenlik ve beka ile eşleştiren realist perspektifle örtüşen noktalar. Uzatma tezkerelerinde ise Türkiye'nin katılımına karşılık hem Lübnan'dan hem ABD ve AB'den belli siyasi kazanımlar elde edilmesi beklenilmiş ve eleştiriler bu alana yöneltilmiştir. Benzer şekilde; Lübnan katılımında gözlemlenen güvenliğin geniş bir çerçevede, insan güvenliği, ekonomik refah ve istikrarla ilişkilendirilmesi, kapsamlı bir BDH ve yeniden inşa yaklaşımı benimsenmesi, yine BDH aracılığıyla uluslararası örgütlerde aktif ve yönlendirici olma gibi motivasyonlar TDP'nda ve BDH katılımlarında liberal yaklaşımı öne çıkaran çalışmalarla örtüşmektedir. Ancak; Türkiye'nin Lübnan'la ticaret hacmi ve ihracatı katılım sonrası iki kat artmış olmasına rağmen ekonomi hususunun tezkerelerde ve TBMM'de gündeme gelmemesi, bir motivasyon olarak ekonomik çıkarın öncelikli olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Normatif ve idealist söylemlerin de muhalefeti ve kamuoyunu ikna etmek üzere kullanıldığı, fakat baskı azaldığında bu vurguların da azaldığı söylenebilir.

Tüm bunlarla birlikte, sosyal inşacı yaklaşımda değinilen unsur ve motivasyonların da Lübnan katılımı tartışmalarında önemli bir yeri

olduğu değerlendirilmektedir. Örneğin; ilk katılımda BMGK kararının meşrulaştırıcı rolü, uluslararası toplumun talebi, Orta Doğu halklarıyla olan tarihî ve kültürel bağlar, sonraki yıllarda ise Türkiye'nin artan saygınlığı, tarihî rolü ve Batı kimliği yanında Doğu kimliği de sıkça gündeme gelmiştir. Aynı kapsamda Türkiye, ilk yıldan sonra misyon görevlerinin dışına çıkarak özgün politikalarını uygulamaya başlamış, bir bakıma süreç içerisinde misyonu ve çevresini dönüştürmeye çalışmıştır. Örneğin, bir yandan yeniden inşa ve ikili ekonomik ilişkileri güçlendirici faaliyetlere girişmiş, diğer yandan İKÖ aracılığıyla Bangladeş, Malezya, Endonezya, Brunei ve Katar gibi ülkelerin asker göndermesini teşvik etmiştir. Aynı bağlamda; TBMM görüşmelerinde Lübnan'ın jeopolitik önemi veya coğrafi yakınlığı güvenlikle değil, toplumun kimliği, akrabalık bağları ve kültürel sınırları gibi unsurlarla ilişkilendirilmiştir.

Uzatma tezkerelerinde, muhalefet partilerinin katılımı desteklemeye başlaması ve iktidarın söylemlerinin zamanla değişmesinin de sosyal inşacı yaklaşımın süreç içindeki değişimi önceleyen teorik yaklaşımıyla daha iyi açıklanabileceği değerlendirilmektedir. Yukarıda görüldüğü üzere; yurt dışı ziyaretleri, yıllık sonuç raporları, olumlu siyasi gelişmeler ve TSK'nin başarısı doğrultusunda önce MHP, sonra DSP, sonra da CHP yıllar içerisinde pozisyon değiştirerek tezkerelere kabul oyu vermeye başlamışlardır. İktidar kanadının söylemlerinde ise başlangıçta meşruiyet, uluslararası sorumluluk, insani yardım ve Batılı kimliği hususları ön plana çıkarılmışken, zaman içerisinde AB ve ABD ile ilişkilerdeki gerileme ve sonrasındaki Arap Baharının etkisiyle, Türkiye'nin küresel bir aktör ve bölgesinin lideri olduğu veya Doğu ile Batı arasında köprü niteliği söylemlerine ağırlık verilmeye başlanılmıştır. Hatta Lübnan'da edinilen olumlu tecrübe, aynı yıllardaki Somali tezkerelerinin de TBMM'de tartışmasız kabul edilmesine katkı sağlamıştır. Dolayısıyla, bize göre BDH'na katılımların TDP üzerinde sosyal inşacı yaklaşımın tasvir ettiği "oluşturucu ve dönüştürücü" etkiyi Lübnan örneğinde gözlemlemek mümkündür. Zira güç ve güvenlik hisleri algılar tarafından, algılar ise kimlikler ve kültürler tarafından inşa edilmekte, fakat sabit kalmayıp zaman içerisinde yeniden üretilmektedir. Lübnan katılımına ilişkin algılar da başlangıçta kültürel unsurlarla şekillenmiş ve yıllar içerisinde değişmiştir. Ayrıca; Lübnan örneğinde tezkere tartışmalarının, Enver Paşa ile imgelenen maceraperestlik, Damat Ferit Paşa ile imgelenen

teslimiyetçilik veya Yemen’le ilişkilendirilen hezimet gibi yüzyıllık bir tarihî perspektif içerisinde ve toplumun tüm kesimlerinde yapılmış olması sosyal inşacıların tarihi, kültürü ve kimliği önceleyen çok katmanlı analiz yönteminin geçerliliğini ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan Lübnan örneği, aslında teknik bir konu olan TSK’nin yurt dışında kullanılmasının iç politika malzemesi haline geldiğinde yanıltıcı tartışmalara ve tehlikeli ayrışmalara neden olduğunu da göstermektedir. Örneğin iktidar kanadının zaten anayasal bir zorunluluk olan meşruiyet ve uluslararası hukuka uygunluk tezlerini öne sürmesi, asıl eleştiri konusu olan dış etkenleri gizlemeye yönelik siyasi bir manevra olarak görülebilir. Muhalefetin Lübnan yerine Kandil’e gidilmesi söylemi de siyasi içerikli görünmektedir. Zira Kandil’e fırkateynle gidilemeyeceği gibi, gönderilecek birkaç bölük kadar kuvvetin teröristle mücadelede bir eksiklik yaratmayacağı bilinmektedir. Dikkat çekici bir başka nokta, CHP’nin hükümetin Orta Doğu politikalarındaki yabancı etkisini eleştirirken HDP’nin aynı politikaları Batı’dan uzak ve Osmanlıcı bulmasıdır.

Son olarak; Lübnan örneğinde görülen ayrışmanın yalnız BDH katılımlarına özgü veya iç politikayla dış güvenliğin çakıştığı tek istisna olmadığını da hatırlatmak gerekmektedir. Zira benzer bir tablo 2021 yılındaki Suriye-Irak tezkeresinde de görülmüş; bu tezkerede yukarıda “Batı ittifakı” ve “Kandil’e gitme” ile simgelenen dış ve iç motivasyonlar yer değiştirmiş olmasına rağmen, iktidar ve muhalefet temsilcileri bir kez daha birbirlerini “vatana ihanetle” suçlamışlardır. Tartışmalı geçen bu tezkereyle verilen yetki ise 2022 yılı içerisinde, Irak’ın kuzeyindeki terör kamplarının temizlenmesi ve Suriye halkı için güvenli dönüş bölgeleri oluşturulması gibi aslında siyasi partilerin görüş birliğinde olduğu hususlarda kullanılmıştır. Dolayısıyla tezkere tartışmalarını incelemek, en başta da belirtildiği üzere, iç siyaset ve güvenliğin çakışma noktalarını ortaya koyduğu gibi Türk siyasal hayatındaki değişimler konusunda başka çalışmalarda ele alınabilecek fikirler de vermektedir.

Sonuç

Netice itibariyle, Lübnan katılımında ABD ve AB’nin, Batı ile iş birliğinin ve katılımın pazarlık unsuru olarak görülmesinin başlangıçta en önemli etkenler olduğu söylenebilir. Bunun yanında uluslararası görünürlüğün ve saygınlığının artırılması ile başta BM olmak üzere

uluslararası örgütlerde etkin rol oynama motivasyonları diğer önemli etkenlerdir. Ancak yıllar içerisinde dış faktörlerin etkisinin azalarak, bir rol model ve bölgesinin lideri bir küresel aktör olmak amaçları güden iç siyasi faktörlerin katılımları sürdürmede daha ön plana çıktığı değerlendirilmektedir. Sosyal inşacı yaklaşımda değinildiği üzere, farklı kimliklerin kesişme coğrafyasında bulunan Türkiye, uzun yıllar bu kesişmeleri yalnız risk boyutuyla hissetmiş, BDH katılımları ise hem güçlü ve modern bir Müslüman ülke hem de laik ve Batılı ülke kimliğiyle bu dezavantajı fırsata dönüştürme potansiyeli ortaya koymuş, Türk toplumunca da farklı saiklerle desteklenmiştir.

Lübnan örneğindeki tartışmalara bakarak Türkiye'nin BDH katılım politikaları konusunda bazı genel çıkarımlar yapmak da mümkündür. Öncelikle; Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu ve Balkanlar hem Türkiye'nin güvenliğiyle ilişkili hem de tarihî, ekonomik ve kültürel ilgi alanları içerisindeki bölgeler olarak kabul edilmekte, bu bölgelerdeki misyonlara büyük birliklerle ve sivil unsurlarla katılım sağlanmaktadır. Bunun dışındaki bölgelerde ise bayrak göstermek amacıyla sembolik katılımlarda bulunmaktadır. Diğer taraftan, risk seviyesi ile tehdidin Türkiye'yi etkileme potansiyeli de karar almada ve şekillendirmede dikkate alınmaktadır. Türkiye; katıldığı BDH'da silahlı güç kullanmak istememekte, fakat yeniden inşaya yönelik proje ve yatırımlarla kendine özgü hedefler ortaya koyarak misyona zarar vermeden ve diğer katılımcı ülkeleri ürkütmeden bunlara ulaşmaya çalışmaktadır. Ayrıca askerî birlikler yanında jandarma, emniyet ve diğer bakanlıkların uzmanlarının eşgüdümlü katılımıyla modern ve kapsamlı bir BDH modeli benimsenmektedir.

Bu bakış açısıyla Türkiye; bir yandan sınır güvenliği ve teröristle mücadeleyi sürdürürken diğer yandan Afganistan'dan Afrika'ya hemen her misyonda bayrak dalgalandıran, gittiği ülkelere hizmet de götüren, Hint Okyanusu'nda donanma yüzdüren, Balkanlar'da birleşik tatbikatlar icra edebilen, aynı zamanda milyonlarca mülteciyi konuk eden ve dünyanın en fazla insani yardımını yapan seçkin bir devlettir. Türkiye'nin BDH politikalarındaki temel amacın da yukarıda sayılan tüm etkinlikleri aynı anda yapabilen "güçlü devlet" algısını yaratmak olduğu söylenebilir. Son olarak; ülke sınırlarında güvenliğin sağlanması, ülke dışında caydırıcılık, saygınlık veya dış politikaya yardım gibi fonksiyonlar Türkiye'nin güçlü, etkin ve sınır ötesinde bağımsız harekât icra edebilen

bir orduya daima ihtiyaç duyacağını hissettirmektedir. AB'nin kendi içindeki siyasi görüş ayrılıkları ve askerî yetersizliği, ABD'nin ise güvenlik çıkarlarındaki farklılaşmalar, TSK'nin mevcut BDH kapasite ve tecrübesinin sürdürülmesini daha da önemli kılmaktadır. Bununla birlikte; tezkerelerle ilgili teknik çalışmaların ve söylemlerin mümkün olduğunca iç siyasetten ayrı tutulmasının, bunların uygulamalarında ise gerek kamuoyu ile gerekse ülke dışı aktörlerle bilgi paylaşımı ve koordinasyonun sağlanmasının da önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Summary

Under the Constitution of the Republic of Türkiye, bills are prepared by governments, outline the measures against a security threat or specify the main principles of participation in UN-authorized peace support operations and are submitted to the GNAT for approval. Government bills sometimes proceed as routine works of the parliament, but other times they may be widely debated by all segments of society and even cause divisions and political crises. Particularly controversial bills may not only turn into vital national security and foreign policy decisions but also may give significant clues regarding Turkish peacekeeping policy.

This article examines Türkiye's participation in the UNIFIL-II mission between 2006 and 2013 via the content analysis method and particularly social constructivism as a case study. In this context, first, a literature review regarding the main motivations of Türkiye to participate in peace support operations is given. Second, the motivations and themes that are mentioned in the earlier studies are integrated into the Turkish decision-making process and an analysis template is composed to compare and understand the primary motivations of Türkiye in the Lebanon Mission, namely UNIFIL-II. Then the impacts of internal and external factors on the bills and parliament sessions are analysed via the content analysis method. The last part of the study tries to evaluate and make some inferences regarding the main motivations for participation in UNIFIL-II as well as Turkish peacekeeping policies as a whole.

During the period in which the first decision on the subject was on the table, it was seen that not only the President and the political parties but also most of the non-governmental organizations and the public were

widely opposed to participation because of risk factors, its irrelevancy with main security concerns, and ambiguities in the resolution. On the other hand, the United States, the European Union, the United Nations, Lebanon, and Israeli authorities fully encouraged and even insisted on Türkiye's joining UNIFIL-II. Finally, Türkiye decided to join the mission and it was observed that the Turkish Armed Forces performed significant duties and provided relief in the daily life of Lebanese in time, while other Turkish entities accomplished some big substructure projects. Concordantly, all stakeholders declared appreciation for the Turkish contribution to the mission. Therefore, other parties in the parliament changed their positions year by year and started supporting the following bills. Similarly, the discourse of the government has changed from humanitarian assistance, international solidarity, and legitimacy to becoming a regional power and a global actor, based on the success of the mission.

Consequentially, the article asserts that albeit all International Relations theories have some level of explanation, such as the importance of external factors and security concerns of realist approaches or the efforts to be more active in international organizations and enhancing economic relations of liberal approaches, social constructivism has also some points to explain the main motivations of Türkiye's Lebanon participation. Precisely, albeit the first decision was mostly affected by external factors and traditional allies, later on, domestic motivations became more influential and the aforementioned changes in the discourse and implementation can be explained better from the perspective of social constructivism. Likewise, legitimacy, identity, and history have come to the forefront of the discourses in the GNAT discussions, as depicted in social constructivism. Additionally, the Lebanon case shows that when bills become subjects of internal affairs, they are likely to cause misunderstandings and dangerous schisms in Turkish political life.

Çatışma Beyanı:

Araştırmanın yazarı olarak herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile çıkar çatışması bulunmadığımı beyan ederim.

Destek ve Teşekkür Beyanı:

Çalışmanın hazırlanmasında herhangi bir dış finansmandan yararlanılmamıştır. Bu çalışmaya dolaylı katkı sağlayan; danışmanım Prof. Dr. Faruk SÖNMEZOĞLU'na, Prof. Dr. Erhan BÜYÜKAKINCI'ya ve Doç. Dr. Özlem TERZİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKÇA

Basılı Eserler

- AMAR Paul (2012). "Global South to the Rescue: Emerging Humanitarian Superpowers and Globalizing Rescue Industries", *Globalizations*, 9:1, 2012, 1-13.
- ARAS Bülent ve AKPINAR, Pinar (2015). "The Role of Humanitarian NGO's in Turkey's Peacebuilding", *International Peacekeeping*, 22:3, 230-247.
- BAYER Reşat ve KEYMAN, E. Fuat (2012) "Turkey: An Emerging Hub of Globalization and Internationalist Humanitarian Actor?", *Globalizations*, 9:1, 73-90.
- BENLİ ALTUNIŞIK Meliha (2007). *Lübnan Krizi: Nedenleri ve Sonuçları*, TESEV Dış Politika Analizi Serisi No:5, Artpress, İstanbul.
- COLEMAN Katharina (2007). *International Organisations and Peace Enforcement*, Cambridge University Press, New York.
- ÇAĞIRAN Mehmet Emin (2007). "Birleşmiş Milletler Lübnan Barış Gücü: Hukuki Temelleri, Görev ve Yetkileri ve Türkiye'nin Katılımı Üzerine Bir Değerlendirme", *Akademik Ortadoğu*, 1:2, 90-107.
- DE MESQUITA Bruce Bueno ve DOWNS George W. (2006). "Intervention and Democracy", *International Organization*, 60:3, 627-649.
- DAVUTOĞLU Ahmet (2013). *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, (84.Baskı), İstanbul.
- FINNEMORE Martha (2003). *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs About the Use of Force*,: Cornell University Press, New York.
- GÜNGÖR, Uğur. "United Nations Peace Operations and the Motivations that Lie at the Root of Turkey's Involvement", *Center for Strategic Research (SAM)*, Paper No.11, July 2015. <http://sam.gov.tr/tr/the-united-nations-peace-operations-and-motivations-at-the-roots-of-turkeys-involvement/>, erişim 12.01.2016, 1-46.
- KARAOĞLANOĞLU Ali L. (2000). "The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey", *Journal of International Affairs*, 54:1, 199-216.
- KARDAŞ, Şaban (2010). "Turkey: Redrawing the Middle East Map or Building Sandcastles?", *Middle East Policy*, 16:1, 115-136.

- KEOHANE Robert ve NYE Joseph (2001). *Power and Interdependence*, Longman, (3.Eds.), New York.
- KEYMAN Fuat (2006). "Türkiye Giderken ABD'nin Yanında Olmak Gerekıyor, O Yüzden Gidelim Görüşünde Olmamalıdır", *Söyleşi, Hukuk Gündemi Dergisi*, Eylül-Ekim-Kasım 2006, 54-60.
- KOÇER Gökhan (2006). "Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkıları", *Uluslararası İlişkiler*, 3:11, 47-70.
- KÖSE Talha (2007). "Değişen Ortadoğu Denklemine İsrail-Lübnan Krizi ve Türkiye'nin Rolü", *Akademik Ortadoğu*, 2, 57-92.
- KUT Gün, "Türk Dış Politikasında Çok Yönlülüğün Yakın Tarihi: Soğuk Savaş Sonrası Devamlılık ve Değişim", *Boğaziçi Üniversitesi-TÜSIAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu*, 06 Haziran 2011, <http://www.dispolitikaforumu.com/wp-content/uploads/2019/03/TurkDisPolitikas%C4%B1ndaCokYonlulugunTarihi.pdf>, erişim 12.08.2014.
- MAALOUF Amin (2000). *Ölümcül Kimlikler*, (çev. Aysel Bora), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- MOUSAVI Hamed (2015). "The Israel-Lebanon War of 2006 and the Failure of US Foreign Policy", *Journal of Politics and Law*, 8:1, 130-136.
- OĞUZLU Tarık (2002). "Turkey and the European Union: The Security Dimension", *Contemporary Security Policy*, 23:3, 61-82.
- RUGGIE John (1998). "What Makes the World Hold Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge", *International Organization*, 52:4, 878-890.
- SARI ERTEM Helin (2012). "Kimlik ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" ve "Güvenliğin Kimliği", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 8:16, 177-236.
- SİĞRİ Ünsal ve TOPÇU Mustafa Kemal (2012). "Barış Gücü Operasyonlarında Kullanılan Kültürlerarası Bütünleştirme Yöntemlerinin Kültürel Boyutlar Bağlamında İncelenmesi: UNIFIL Örneği", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67:1, 205-235.
- SÖNMEZOĞLU Faruk (2012). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, Der Yayınları, (5.Baskı), İstanbul.
- ŞATANA Nil (2013). "UN Peacekeeping and Turkey", (ed.) Paul D. Williams ve Alex Bellamy, *Providing Peacekeepers: The Politics, Challenges and Future of United Nations Peacekeeping Contributions*, Oxford University Press, Oxford, 355-375.
- WENDT Alexander (2005). "Constructing International Politics", (ed.) Stephen Chan ve Cerwyn Moore, *Theories of International Relations*, Vol: IV, Sage Publications, London.

Resmi Belgeler

- Birleşmiş Milletler Geçici Görev Gücü bünyesinde faaliyette bulunmak amacıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinin Lübnan'a gönderilmesine izin verilmesine ilişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/1104), *TBMM Tutanak Dergisi*, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil4/bas/b124m.htm>, erişim 12.01.2022.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Karar Metinleri, S/RES/1701 (2006), 11 August 2006, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1701\(2006\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1701(2006)), erişim 12.03.2014.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakMetinleri>, erişim 03.01.2022.

İnternet Kaynakları

- “Asker Gönderme Peşrevi”, *Radikal*, 17 Ağustos 2006, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=195965>, erişim 12.12.2014.
- “Ateşkesin Ardından Asker Gönderebiliriz”, *Sabah*, 28 Temmuz 2006, <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/07/28/siy100.html>, erişim 12.07.2014.
- MHP Resmi İnternet Sitesi. *Açıklamalar*, https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/78/index.html, erişim 24.05.2015.
- “Çıkarsa tezkere BİLAL gitsin askere”, *NTV Haber*, 05 Eylül 2006, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/384060.asp>, erişim 14.03.2015.
- Dışişleri Bakanlığı İnternet Sitesi, Türkiye - Lübnan Siyasi İlişkileri, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-lubnan-siyasi_iliskileri.tr.mfa, erişim 19.10.2014.
- Dışişleri Bakanlığı İnternet Sitesi, Basın Açıklamaları, http://www.mfa.gov.tr/6-eylul-2006-disisleri-bakanligi-sozcucu-namik-tan_in-haftalik-olagan-basin-toplantisi.tr.mfa, erişim 15.09.2015.
- “Erdogan: Askerimizi çekeriz”, *Hürriyet*, 2 Eylül 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/5020920.asp?top=1>, erişim 02.09.2014.
- ERDOĞAN Recep Tayyip, *Ulus Sesleniş Konuşmaları*, AK Parti İnternet Sitesi, <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/basbakan-erdoganin-ulus-a-seslenis-konusmasinin-tam-metni/5916#1>, erişim 30.11.2014.
- “Hiç Kimse Emir Veremez”, *Sabah*, 9 Eylül 2006, <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/09/07/gnd99.html>, erişim 11.12.2015.
- “Lübnan’a Asker Göndermeye Hayır”, *Hürriyet*, 05 Eylül 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/lubnan-a-asker-gondermeye-hayir-5033615>, erişim 11.12.2015.
- “Lübnan Protestosu”, *Hürriyet*, 03 Eylül 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/lubnan-protestosu-5024265>, erişim 11.12.2015.
- “Lübnan Türk Askeri İçin Yeni Yemen Olur”, *Vatan*, <http://www.gazetevatan.com/lubnan--turk-askeri-icin-yeni-yemen-olur-86235-roportajlar/>, erişim 14.03.2015.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>, erişim 23.11.2021.
- “Sabancı: Gerçekler anlatılsın!”, *Patronlar Dünyası*, <http://m.patronlar.dunyasi.com/haber/Sabanci-Gercekler-anlatilsin/18310>, erişim 10.01.2016.
- “Sezer: Türkiye’nin Lübnan’a asker göndermesine karşıyım”, *Hürriyet*, 25 Ağustos 2006, <http://www.hurriyet.com.tr/sezer-turkiyenin-lubnana-asker-gondermesine-karsiyim-4980763>, erişim 11.12.2015.
- ŞATANA Nil, “Peacekeeping Contributor Profile: Turkey”, UN Peacekeeping Web Page, September 2012, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-turkey/>, erişim 23.11.2014.
- “We Are Not Rooted in Religion”, *Newsweek*, International Edition, 4 May 2008.